

FRONTUL MĂRĂȘEȘTI

• ILUSTRAT •

Scopul acestei reviste este : de a propaga dragostea pentru Rege, Neam și Țară, de a strânge legăturile de camaraderie dintre foștii luptători, de a comemora faptele glorioase din războiul pentru întregirea Neamului, și de a pune la îndemâna Ostașilor dela Hotare o literatură de un înălțător patriotism.

Redacția și Administrația
BUCUREȘTI I
Strada Edgar Quinet Nr. 6

DIRECTOR: GENERALUL G. DRĂGĂNESCU
Inscrisă la Tribunalul Ilfov S. I Com. Reg. publ. per. sub No. 558/1939

Redacția și Administrația
BUCUREȘTI I
Strada Edgar Quinet Nr. 6

REGELE FERDINAND ȘI REGINA MARIA LA BICAZ IN ANUL 1917.

22 de ani dela Unirea Transilvaniei și Banatului

Adunarea națională dela Alba Iulia ținută în ziua de 1 Decembrie 1918, în care s'a proclamat unirea pentru totdeauna a Transilvaniei și Banatului cu regatul român, a confirmat voința neștrămutată a fraților noștri de peste Carpați de a trăi liberi pe pământul lor strămoșesc, în statul întregit al tuturor Românilor.

Acea proclamație istorică a unirii, făcută după declarația dela Oradea a Consiliului național, — organul reprezentativ al celor peste 3 milioane de Români din fosta Ungarie, — prin care s'a afirmat solemn dreptul imprescriptibil la viața națională și independentă a poporului român și dezaneșarea definitivă a Transilvaniei și Banatului de statul ungar cu structura medievală, a fost în acord cu principiul naționalităților și cu dreptul de liberă dispozițiune a popoarelor, recunoscute de toate statele civilizate.

Liberarea naționalităților din închisorile lor — cum au fost cele din imperiul austro-ungar — nu este o simplă concepție de filozofie umanitară și nici o formulă politică numai pentru dezagregarea statelor anormal

constituite sub forma unui mozaic de neamuri, deosebite prin limbă, credințe, tradiții și conștiință națională și mărite prin aneșioni forțate de teritorii, sau prin cuceriri de provincii ; — ci un comandament de ordin moral și național și un mare principiu de drept public universal, care odată aplicate și respectate asigură comunităților etnice, independența, cohesiunea și dezvoltarea lor în cadrul statelor unificate.

De aceea și actul istoric de la Alba Iulia a fost un comandament de ordin moral și național pentru Românii de peste Carpați ; iar unirea Transilvaniei și a Banatului cu România, aplicațiunea principiului naționalităților prin libera dispozițiune a poporului român.

În asemenea condiții Transilvania, locuită în majoritate covârșitoare de români și care fusese anexată de Ungaria în 1867, împotriva voinței populațiunii sale române și germane, s'a integrat în ziua de 1 Decembrie 1918 în statul unificat al României Mari.

Dacă aspirațiile naționale legitime ale Românilor din Transilvania, Maramureș, Crișana și Banat, de a se uni cu frații lor din regatul liber, au fost îndeplinite acum 22 de ani, după veacuri de suferințe, lupte și sacrificii, ele nu pot fi, uitate și nesocotite de-acum înainte de Români, când jumătate din teritoriul Transilvaniei noastre a fost trecută iarăș sub dominațiunea Ungariei, fără să se fi ținut seama de principiul etnic ; de voința și dreptul poporului român din Transilvania de a rămâne unit, așa cum a hotărât el prin actul istoric dela Alba Iulia de-acum 22 de ani.

Noua ordine ce se va stabili în Europa de mâine va fi cu atât mai durabilă, cu cât se va ține seama de drepturile națiunilor, de principiul etnic și de comandamentele morale, căci menținerea, sau constituirea de state multinaționale și cu frontiere artificiale, va crea noi focare primejdioase pentru pacea lumii.

În vederea acestei ordine noi și a realizării reîntregității noastre naționale, trebuie să fim uniți și pregătiți.

Române, ține minte !

Ai fost cinstit și credincios,
Indurător, cuminte :
Te-ai dăruit. Dar ce folos ?
Române, ține minte !

Hotar prin trupul sfârtecat.
Ați tras cu tibișir,
Pe granițe ce s'au turnat
Cu sânge și cu mir.

Din trupul Țării ni s'au rupt
Altare și morminte
Și aurul de dedesupt...
Române, ține minte.

Noi sângerăm, voi desenați
Hotare fără haznă,
Nădăjduind să le păstrați
Prin silă și prin caznă.

Catapetesme-ați dărimat
Pe lespezile sfinte,
În vuet jalnic, necurmat
Române, ține minte.

Dușmani, prieteni și-au mințit
— Prin fapte și cuvinte —
Încrederea ce le-ai nutrit ;
Române, ține minte.

La voi ospețe și alai,
La noi e numai jale ;
Ce-ar fi ca spada lui Mihai
Să vă răsară 'n cale ?

Un ideal de drag și dor
Realizat prin flinte,
Prin lupte, e nepieritor ;
Române, ține minte.

Din braza nouă ce s'a tras
La noi, pe strămbătate,
Ca mâine ne vor fi rămas
Doar amintiri uitate.

Criș repede, al nostru ești,
Să ne vedem cu bine,
În rosturile românești
E loc și pentru tine !

Const. Răuleș

2 Septembrie 1940.

Rugăciune ostășească

Spre Tine, Doamne, ne'ndreptăm
Cu inimă curată
Trimite îndurarea Ta
Spre noi să se abată.

Ostași ai crucei suntem noi
Și-ai dragostei de țară,
Dă minții noastre caldul foc
Al soarelui de vară.

Sădește într'al nostru piept
Virtuțile bătrâne,
Puterea fulgerului Tău
Dă armelor române !

Dă spada îngerilor Tăi
Ostașilor credinței,
Să poarte gloriosul steag
Pe calea biruinței.

Nimica fără Dumnezeu, —
În lupta pentru bine
De-apurarea noi te avem
Alături pe Tine.

Un domn, o țară, un popor
Ți-aducem închinare,
Căci Tu isvor de viață ești,
Și scutul nostru tare.

I. U. SORICU

COLINDĂ NOUĂ

de VASILE MILITARU

Dragi ostași ai țării mele
Cu piept lat și suflet tare,
Cari, cu mâna pe oțele,
Stați de veghe la hotare, —
Măine-noapte,—plin de daruri, Milostiv, cu su-

[flet bun,—
Va veni și'n hora voastră, cu desaga-I, Moș
Crăciun,
Să v'arate că nu poate da uitării pe niciunul
Dintre cei ce țin într'una spre dușmanii țării
[tunul...

Și Moșneagul alb ca neaua,— prin vifornițe și
zloate, —

Dragi ostași, o să v'aducă în desaga-I tot ce poate,
Tot ce îngerii de sus
In desaga Lui au pus,
Să vă fie
Bucurie
Tuturor, și spre folos, —
Când, spre mântuirea lumii, naște-se Iisus
[Hristos!...

Voi să stați, în noaptea sfântă,
Cu auzul către cer,
Că toți îngerii-atunci cântă :
„Lerui, Doamne, Lerui-Ler“,
Și-ascultându-le cântarea, fiecare bun soldat,
Intr'a îngerilor ceată, s'o visa la el în sat,
Colindând din casă'n casă,
Prin troeni, ca'n ani mai vechi,
Cu țurcana zdravăn trasă
Până mult peste urechi...
Și, mergând așa cu ceata,—„Lerui-Ler“ cântând
[mereu

Veți ajunge și la casa'n care șade Dumnezeu...
Atunci, Lui,—cu ochii'n rouă,
Să-I cântați colindă nouă :

„Spic de grâu și de secară,—
„Lerui Doamne Bun și sfânt,
„Tu ne-ai dăruit o țară
„Cum nu-i alta pe pământ!...

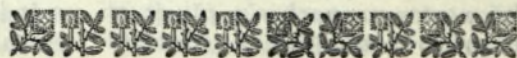
„Dar vrăjmașii,—fară trântă,
„Fără nici un pic de drept,—
„Ne-au răpit din glia Sfântă:
„Ne-au smuls inima din piept!

„Inșă mila Ta cea mare
„Ne-a dat braț și piept de fier,
„Să fim stâncă'ntre hotare,—
„Lerui Doamne, Lerui-Ler!...

„Și jurăm, cu dor fierbinte,
„Că, la anul, Moș Crăciun
„Ne-o găsi, ca mai nainte,
„Pe hotarul cel străbun!...

„Ție-ți cerem ajutorul,
„Milostivule din cer,
„Să ni-se îplinească dorul,—
„Lerui Doamne, Lerui-Ler!..."

Decembrie 1940.

REGELE MIHAI I.

Suirea pe tron a Majestății Sale Regelui Mihai I însemnează o mare sărbătoare națională.

Prin actul acesta istoric se stabilește continuitatea organică a dinastiei noastre. Tânărul Voevod chemat să domnească asupra destinului Neamului în vremuri de grea încercare pentru țara și poporul românesc, are de îndeplinit o misiune uriașă. O misiune de adevărat monarh, care de la înălțimea senină a Tronului să cârmuiască națiunea prin ea și pentru ea însăși.

Totul ne îndeamnă să credem că Majestatea Sa Mihai I Rege al României redevine în duh și faptă, după îndurerata experiență pe care a suferit-o, va ști să ducă mai departe tradiția strălucită a voevozilor noștri din trecut.

M. S. Regele Mihai I s'a născut la Sinaia, în Castelul Foișor, în ziua de 25 Octombrie 1921. Aducea cu sine moștenirea sufletească a mamei Sale, Principesa Elena. Moștenirea aceasta alcătuește cea mai de seamă bogăție lăuntrică a ființei lui omenești.

Vlăstar ales din mare neam regesc. Principesa Elena venea la noi cu prestigiul cucerit în veacuri, al marelui tradiții creștin-orientale. În întreaga ei făptură se exprima acea suverană distincție fizică și spirituală, acea bunătate și înțelepciune umană, care caracterizează figurile domnițelor de odinioară. Discretă față de lumea inconjurătoare și răsfrângând totul în atitudinea de fiece zi o profundă iubire față de mulțime, Principesa Elena — actuala Regină a României — i-a lăsat prin sânge Suvăranului de azi al țării, o zestre neprețuită: zestre care îl va așeza prin chiar misterioasa logică a fatalității în șirul celor mai glorioși voievozi ai noștri.

Caracterul acesta de înaltă distincție răsăriteană reprezintă pentru noi suprema cheazăie că toate nădejile puse în Regele Mihai I se vor împlini fără șovăire, întru binele cel veșnic al poporului. Moștenirea mamei nu se stinge niciodată în sufletul copilului. Ea crește, dimpotrivă, ca o flăcără biruitoare, înfrângând întâmplătoarele opreliști ce s'ar vi în cale.

Pe fondul acesta ereditar de o excepțională calitate, personalitatea tânărului nostru monarh s'a făurit zi de zi, printr'o admirabilă educație intelectuală și morală.

În anul 1928, începe școala primară, vădind încă de pe atunci însușiri cu totul deosebite, însușiri care se vor desvolta treptat, într'un sistem edu-

cativ, care a făcut dintru început preocupare de căpetenie a Augustei Sale Mame.

La vârsta de 11 ani intră în clasa întâia de liceu. Pregătirea școlară și-o dobândește în mijlocul unei echipe de colegi aleși din toate regiunile țării și din toate straturile sociale. Acest fapt are o puternică semnificație. M. S. Regele Mihai își trăiește întreaga adolescență cunoscând și învățând din marea realitate a Patriei. Camarazii Săi de obârșie fe-

Majestatea Sa Regele Mihai I

lurită li fixau într'o expresie vie și sintetică imaginea cea nefalsificată a țării. Moștenitorul Tronului s'a strădui zi de zi s'o cunoască, s'o înțeleagă, să și-o apropie. Arzătoarea Lui dragoste de popor își are temelia în experiența aceasta directă a camaraderiei liceale.

În fiecare vară flăcăul destinului românesc, pornea într'o lungă excursie pe meleagurile străvechi ale României. Informația teoretică primea astfel, prin contactul nemijlocit al realității, un conținut substanțial. Călăuzit de un grup de profesori, M. S. Regele Mihai I a avut prilejul să se împărtășească cu focul credințelor patriotice. Colindând întinderile împărătești ale țării, El zăbovea la o mânăstire din grădina de rai a Bucovinei, unde admira mărturiile nepieritoare ale geniului artistic românesc; oprea apoi într'o localitate istorică, unde i se evoca măreața glorie a trecutului nostru național; poposea de multe ori în fața unui pei-

saj care îl copleșea cu tainele tari ale pământului strămoșesc; — pretutindeni inima Sa adolescentă vibra în contact cu frumusețea realității românești, care dincolo de vreme-nica noastră voință, rămâne una și aceeași, depășindu-ne și dominându-ne, ca o inexorabilă ursită. Realitatea aceasta masivă, Regele Mihai o cunoaște, o iubește, o simte în străfundurile sufletului Său. Întru înălțarea ei își va jertfi munca de fiecare zi, de fiecare ceas.

Cultura primitivă de El în anii studiilor liceale se sprijină așa dar, pe suportul sănătos al crezului românesc. Ea și-a fixat arhitectura teoretică pe terenul valorilor permanente ale spiritului național.

Sistemul educativ preconizat dintru început de Regina Elena se desăvârșea neconținut. Din depărtarea unde era silită să-și ducă tristețea nespusă a zilelor, Mama veghea fără zăbavă ca gândurile ei să se îndeplinească întocmai. Și s'au îndeplinit.

Integrat cu desăvârșire prin instrucția intelectuală și prin sensibilitate în ritmul spiritual al etnicității, M. S. Regelui Mihai I se desemnează chemarea majoră de a fi Suvăranul românismului integral. Destinul său se confundă total cu destinul națiunii. Din nou deci regalitatea noastră devine un principiu creator și activ în economia morală a neamului. Rolul ultim al monarhiei acesta este: să-și aibă rădăcinile adânc înfipte în conținutul vieții obștești. Să nu se suprapue ei, silnic și arbitrar, fiindcă atunci duce la dezastru — ci să crească organic din bogăția vieții colective. Adică din viața eternă a neamului.

Sortit încă din fragedă copilărie să fie rege al tuturor Românilor, după moartea neuitatului Ferdinand Intregitorul, Regele Mihai I întruchipează atât prin zestrea Sa ereditară cât și prin educația ce și-a format-o, tipul psihologic al adevăratului Suvăran. El a rămas regele real al României.

A cunoscut sentimentul greu al răspunderii regești, la o vârstă când colegii Lui se bucurau din plin de binefacerile fermecătoare ale copilăriei. Atitudinea Sa e gravă, demnă stăpânită. Conștiința marelui misiuni ce-i revine și a responsabilității istorice cu care a fost investit i-a modelat voința, dându-i acel aer de severă maturitate, care impresionează puternic mulțimea românească. Această mulțime îl aclamează azi în manifestații frenetice. Sunt strigătele de bucurie care izbucnesc din milioanele de piepturi tinere și renăscute ale României Noi, România lui Mihai I.

LA TURTUCAIA.

de OCTAV VOROBCHIEVICI

Intre Hagi — Faclar și Turcșmil.
Drum de țară, zbârcit de urmele adânci și uscate ale roților, furișat pustiu în noapte, printre porumburi înalte și bostănării, către granița Bulgariei.

Lângă el, sub meri sălbatici, un foc de vreascuri. Tresăririle flăcărilor joacă lumini neastâmpărate pe oțelurile câtorva piramide de puști.

O mână de soldați întinși în iarbă. Unii dorm cu ranițele sub cap. Alții veghează, ascultând cum cântă pământul prin miile de fluere ale greierilor. Din când în când, în șoapte, un crânci de vorbă, presărat în largi răstimpuri de tăcere.

— Am trei băieți; cel mai mare a terminat de doi ani școala din sat.

— La noi arendașul n'a dat pământ concentraților.

— Parcă la noi a dat.

— Ce poate face o femeie și niște copii?

Din fundul decorului de umbră, s'aud câteodată pașii înăbușiți ai santinelor.

Cu mâinile sub cap, întins pe așternut de paie, sublocotenentul Ion Albu, comandantul postului, privește fântâna adâncă și răsturnată a boltei, cu infinitul ei de stele.

Infiorat de imensitatea ei, își coboară des ochii asupra grupului de ostași, adevărată ancoră terestră, punct de rezim pentru ameițoarele rătăcirii cerești.

Proaspăt eșit din școală, copil de oraș; față albă, nearsă de soare, nebătuță de vânt, ochi căprui, cumiți, meditativi. Ar putea spune tată celor mai mulți din soldații săi, rezerviști de pe câmpiile Ialomiței, cu chipurile brăzdate de ani, de nevoi și de greul muncii. Tot trecutul lui, un firav mănunchi de amintiri; din școală; se visează de atâtea ori la lecția de matematici; amintiri din timpul pregătirii militare; marșuri lungi, cântece războinice, amintiri de acasă: o mamă blândă, săracă, îmbătrânind încet, o verișoară cu lungi cozi pe spate...

Aici în preajma drumeagului dobrogian, a descoperit pentru prima oară înfățișarea în deplină întregime a zilei și a nopții, măreția tăcerii și contactul turburător cu singurătatea și întoarcerea în sine.

— Când inspectează sentinelele, sau pe poteci înguste o ia către posturile vecine, se oprește adesea să

asculte freamătul vântului prin porumburile înalte, să privească jocul iepurilor în luminișuri, truda micilor gănganii în țărână, să respire adânc aerul împregnat de verdele naturii și de seva pământului.

*

Pe drumul de țară, răsună din spate, dinspre Meșimale unde staționează compania, trapul unui cal. O santinelă aruncă în noapte un strigăt scurt:

— Cine e? Stai!

— Rond.

Intr'o clipă Albu e în picioare. Soldații din jurul focului se înalță în coate.

— Dumneata ești Albule?

— Noroc Făgărășene, eu.

— Să trăești frate, veste mare.

Sublocotenentul Făgărășeanu sare din șea. Cei doi ofiteri își dau mâna.

— Vestea cea mare, camarade...

— Războiu?

— Războiu! Ai noștri au început din seara asta să treacă munții. Ardealul e de acum al nostru!

Tânărul ofiter simte cum știrea pătrunde dintr'odată și întreagă în el, ca o țârie aspirată din plin. Și cu ea, conștiința clară că adevărata încercare, hotărâtoare și teribilă, care nu poate fi cu nimic înșelată, începe pentru el și pentru tot poporul din acest ceas, examen la care e supus cu un gest, ca o desvelire bruscă a unei imense statui, ce fusese ascunsă vederii.

Primul efect al cuvintelor, urmează tabloul înaintărei steagurilor regimentelor, prin trecătorile împădurite ale Carpaților către câmpiile Ardealului, presărate cu sate românești, din cari mulțimea, în haine albe de sărbătoare, se pregătește să întâmpine pe liberatori.

— Și noi, noi ce facem aici?

— Rămânem să păzim Dobrogea. Nu s'a declarat războiu decât Austro-Ungariei.

— Bine, dar Bulgarii sunt aliați cu ei.

— Lucrurile nu s'au limpezit încă la Sud. Fără indoială însă că au să ne atace. Trebuie să fim cu ochii în pat.u.

Albu își întoarce privirea către oamenii săi. Acestia în picioare se lămuresc în umbră ca niste stâlpi nemiscați. Nu le vede ochii, totuși îi simte atintiti într'ai lui ca niște faruri fierbinți.

— Făgărășene, spune la companie că suntem la post; că ne cunoaștem datoria, că ne vom îndeplini-o până la capăt. — Și intrând între soldați: — Ați auzit? A început și pentru noi războiul. De-acum un singur lucru de făcut: să 'nvingem!

Umbră ofiterului se înalță uriașă

în noapte. Cuvântul lui sună limpede: — Și pentrucă la greu omul nu crede decât în ce vede, să faceți ce voi face și eu. Ne-am înțeles?

Făgărășeanu se aruncă în șea.

— Albule, mâine e ziua când urmează să te schimbe Nicolau la comanda postului.

— Ba nici de cum. S'a terminat serviciul de pace. Spune-i domnului căpitan c'am fost cu oamenii mei la ușor, rămân cu ei și mai departe.

Trapul calului se depărtează spre Meșimale. Albu se întoarce către soldați.

— Caporalul Iordache, schimbă santinelele!

Ofiterul rămâne câteva clipe cu privirea fixată către hotarul înecat în întuneric. La capătul celălalt al drumului zbârcit de urmele adânci și uscate ale roților, într'un post de pază dusman, un călăreț aduce poate știrea primeidiei.

Sectorul Daidâr, din brâu de fortificații al Turtucaiei. Dealurile pleșuve, brăzdate de lucrări adânci de sapă cari trasează pe piepturile lor largi tema apărării. Cortina nopții se destramă în fulgi cenușii în valea largă dela poalele lor și peste platoul care fuge spre frontiera Bulgariei, ascuns sub verdele porumburilor înalte. Linistea primelor clipe ale dimineții de vară e brusc ruptă de furtuna de tunete a bombardamentului inamic. Crestele dealurilor sub ropotul proiectilelor mari, clocotesc într'un amestec de fum negru, fulgere și țărână, ca niste cratere de vulcane în plină erupție. În țipăt uluitor, galopul obuzelor izbeste cu furie organizatiunile apărării și blocuri de pământ, învălmășite cu rețele de sârmă sunt smulse și aruncate în aer, de unde recad fără-mitate peste gropile adânci, înegrite de explozii.

De pe platoul din față, din ascunzitul porumburilor încep să coboare către fundul văiei liniile dese ale infanteriei bulgare. Dela distanță s'ar părea o imensă invazie de bețișoare verticale de chibrituri.

Un singur strigăt isbucnește din toate santurile scăpate de focul bombardamentului: Inamicul! și o ploaie repede de împuscături întâmpină atacul. Mitrălierile singuratice bat fără oprire un atac grăbit. Tunuri de infanterie, cu un lătrat metalic, se amestecă în orchestră.

Primii cari sunt surprinși de violența reacțiunii, sunt apărătorii. Cum, sunt atâtea șanturi neatrinse de vigilența artileriei adverse? Și intensitatea focului crește, marcând convingerea în tăria rezistenței.

În țesătura de linii, neconținut împinse de valurile ce vin din spate, se fac arii mari măturate de vârtejul

exploziilor și de biciuirile gloanțelor. Rânduri întregi se topesc asemenea lanurilor de grâu uscat peste cari se întind flăcările. Dar vatea se umple neconținut cu liniile ce coboară din porumburi, iar dealurile apărării, cutremurate de grindina proiectilelor ard ca niște uriașe clăi de pae.

Plotonul sublocotenentului Albu e într-o „anexă” de șanț, împinsă către piciorul pantei. Oamenii, aproape cot la cot, lipiți de zidul de pământ, descarcă tăcuți și tot mai repede, cartuș după cartuș spre furnicarul ce se aproprie.

Ofițerul străbate tranșea dela un capăt la altul, din când în când, ia pușca unui soldat și trage câteva gloanțe însoțite de glume. Ascultă o clipă larma focurilor pentru a-și da seama de puterea rezistenței, apoi, încrezător, trece din nou din grupă în grupă.

Soarele dimineții dogorește ca o gură de cuptor. Oamenii își descheie vestoanele, apoi unul câte unul le aruncă, rămânând în cămăși. Pe chipurile în cari încordarea sapă brazdele adânci, amestecul de sudoare și praf. dă tuturor o mască uniformă, aspră și de neuitat.

Țevile puștilor frig. Ulucele de lemn se carbonizează fumegând.

Respirația devine tot mai grea, din cauza mirosului înecăcios de pulbere arsă.

Artileria adversă continuă să bată cu furie creasta și spatele poziției, de unde artileria proprie răspunde tot mai rar. Un balon captiv, ochi diform suspendat departe în spatele izvorului unde curg fără întrerupere valurile inamice, pândeste enervat, deasupra câmpului de luptă. Soldații, care din șanțuri îl văd tot timpul, au impresia că la rândul lor sunt urmăriți în toate mișcărilor și ochiți pe în-delete.

Deodată, ciocanul bombardamentului coboară pe panta dealului unde e șanțul lui Albu. Exploziile formidabile, strășnire, sfâșierile metalice și țipetele în toate tonurile cari însoțesc împrăștierea schijelor în văzduh, îngămădesc brusc oamenii în fundul tranșei. Cu respirația gătuțită, cu fața în jos, acoperindu-și capetele cu brațele, își fac loc unii sub alții.

Adăpostul sguduit, parcă se încolăcește torturat în frământarea pământului. Malurile se rup și se prăvălesc greoaie.

În mijlocul bombardamentului, o explozie în plin șanț, cu un ecou asurzitor, cu sclipire de fulgere văzută și cu pleoapele închise Trupurile se chircesc, inimile bat apăsate de mușchii încordați. Câteva țipete scurte. De data asta țipete de oa-

meni. Cineva pronunță clar o chemare disperată : mamă !

Fiecare suflet e plin în această clipă de o lume prezentă și trecută, văzută mai limpede ca niciodată. Fiecare din oamenii amestecați în fundul îngust al șanțului, crede că lumea aceasta nu poate dispărea așa, din gustul unui obuz. Moartea, poate fi pentru omul de alături cărui nu-i cunoaște gândurile și legăturile cu lumea aceasta, nu pentru el. Și când lovitura vine dacă-i mai rămâne o clipă, o singură clipă lucidă, își lasă capul istovit pe-un umăr și-și deschide ușor gura să dea drumul sufletului.

*

Șanțul a devenit un morman de pământ răsturnat.

Bombardamentul tace brusc, fugit departe în dosul creștelor.

Liniștea teribilă care-i urmează, pare mai copleșitoare decât urlatul exploziilor.

Albu își ridică fața din pământ. Câțiva oameni se lipesc de el. Le vede o clipă gurile căscate, pline de țărână, ochii dilatați.

Câmpul din jur, găurit de gropi, pare pustiu Imagine de o clipă. La câțiva pași, rețelele de sârmă sunt negre de năvala atacatorului.

Ofițerul smulge o pușcă :

— Trageți ! Trageți !
O lovitură în urmă îl răsuțește scurt. Deasupra lui, un rânjet imens și o baionetă înroșită.

În ceața care-i acopere tot mai greu ochii, zărește din fundul șanțului, într'un vârtej de mișcări nedeslușite pașii mari ai săriturilor pe deasupra tranșei.

*

Seara coboară ca totdeauna, blândă și odihnitoare peste valea largă.

Zgomotul luptei s'aude departe către Turtucaia, înăbușit ca duduitul unei mori de apă.

În fundul șanțului, întins pe spate, sublocotenentul Albu clipește des, căutând un punct de sprijin în faptele zilei, cari întârzie să i se lumineze în amintire. Deasupra lui se apleacă un cap sângerat :

— Eu sunt, caporalul Iordache...

Gura unui bidon i se lipește tremurând de buze și ofițerul simte prelingându-i-se pe obraz picături de apă. În ceafă și umăr, un clește de fier îi strânge oasele.

— Tu ești Iordache ?

— Eu. Noi doi am rămas...

— Ești rănit ?

— Un pat de armă în cap. A fost mai tare capul meu ca pușca Bulgarului.

— Mi se pare, sau nu se mai aude nimic.

— Nu, e liniște. Ei au trecut...

— Au trecut... Asta n'ași fi crezut niciodată. Au trecut peste noi. Ne-au îngropat cu obuzele lor...

Caporalul se ridică și privește câmpul din jur. Ofițerul se întoarce încet pe o parte, se sprijină în brațe și gemând își adună întregul trup.

— Trebuie că m'a lovit serios. Parcă am un fier în șira spinării. Caporalul îi desprinde cămașa sfâșiată și plină de sânge. Incruntă din sprâncene :

— O tăetură de baionetă... Ah căinii ! Vă doare rău ?

— Dar pe tine Iordache ?

— Pe mine nu, am mai pățit eu d'astea pe vremuri la horă.

— Mie mi se rupe inima de oamenii mei... de bietul meu ploton.

Amândoi își întorc privirile către grămezile de pământ, amestecate cu trupurile răvășite.

— Au murit fără să clinească — șoptește Albu — vrei să mă ajuți să mă ridic ?

*

S'a înoptat. Nici o stea. Nouri nemșcați, grei, coboriți jos deasupra pământului. În vale s'aud gemete de răniți. Câteva felinare se leagănă în umbră.

— Sunt sanitari bulgari — murmură Iordache — caută pe cei cari mai trăesc.

Dinspre Turtucaia vin din când în când zgomotele răpăelilor de împușcături.

— Ai noștri se bat încă la marginea orașului — șoptește ofițerul.

Amândoi tac privind spre vale. Aproape nu se mai vede nimic. Pe firul de drum ce coboară dinspre satul Daidâr și apoi urcă spre Turtucaia scârțâie o coloană de căruțe.

— Iordache.

— Porunciți.

— Dunărea nu e departe de aci.

Minut de tăcere.

— Iordache, pe întuneric, acoperiți de porumburi am putea ajunge mâine dimineață, stăm acolo până seara și vom vedea... nu e greu de legat o plută din lemne...

Răspuns scurt, fără întârzieri, fără ocoluri :

— Să mergem.

Două umbre, sprijinindu-se una de alta, se strecoară din șanț. În întuneric se lămurește mișcarea unui braț schițând semnul crucei. Albul își întoarce o clipă capul către tranșea dărămată, întinsă ca o scorboră printre petele negre ale găurilor de obuze. O singură clipă: Iordache îi face semn cu mâna.

Patru brancardieri urcă spre dealul de pe care coboară ei. Ofițerul și caporalul se lipesc de pământ. Bulgarii trec la câțiva pași, vorbind încet.

Luminile dimineții adâncesc și mai mult golorile în chipurile celor doi răniți, cari pășesc încet, cu împiedicări greoaie prin porumbul înalt care le lovește coatele, obrajii...

După o noapte de marș, cu furișeri tupilate pe lângă drumuri, cu pândiri în luminișuri, cu alunecări pe lângă șosele străbătute de convoaie, automobile sau călăreți, se simt storși și totuși chemați, mai presus de puterile lor la acel liman unde îi așteaptă poate scăparea.

Caporalul și-a sfâșiat cămașa și și-a făcut în jurul frunței un bandaj ca un turban, pe sub care șuvițele cu sânge închegat, înegrite de praf, trasează dungii groase, șerpuite.

Ofițerul, cu capul căzut pe piept, cu ochii închiși merge ca un automat, poticnindu-se de mușuroaiele de la rădăcina porumbului. Gâtul și umărul îl ard ca de jăratec... Intregul trup, acoperit cu sudoare frige ca un cazan. Caporalul se întoarce din când în când spre el:

— Țineți-vă de brațul meu. De aici nu mai e mult.

Deodată porumbul se rărește. Dincolo de el apare spinarea rotundă a unui deal pleșuv cu iarbă mărunță, îngălbenită de toamnă. Și în fund banda albicioasă, lină, a Dunărei, cu păduri fumurii de sălcii și bălți adormite pe șesul care se topește în violetul palid al depărtărilor.

— Dunărea !...

— Dunărea !...

Opriiți unul lângă altul, cu ochii mari deschiși fixează lacomi ca printr'un ochean de lumină așternutul de ape și verdeață către care au tins întreaga noapte. Nădejdea le întărește pământul de sub picioare.

Albu se simte dincolo, într'un spital, îngrijit de mâinele mici și albe ale unei surori de caritate, scriind mamei sale că a scăpat, că e sănătos, apoi alergând să caute rămășițele regimentului...

Iordache vede prispa casei... copiii sărindu-i de gât... nevasta alergându-i înaintea.

Și o întreagă melodie de nădejdi nuanțează fiecare sunet al exclamațiilor :

— Dunărea !...

— Dunărea !...

Albu face un pas înapoi. Un pas pe care tovarășul de drum nu-l vede, hipnotizat de tărâmul de basm din față.

— Iordache, eu nu mai pot. Ard tot. Caporalul își întoarce suprins ochii. Ofițerul se întinde în țărână. Respirația agitată îi zgudue trupul. Buzele fripte, în cari s'au săpat mușcăturile dinților, tremură. Pe gene îi tremură lacrimi cari târăsc în alunecarea lor praful de pe obraji.

Du-te Iordache ! Du-te singur ! Să spui la regiment cum a pierit plotonul... Să scrii mamei... să scrii că am scăpat... prizonier...

Caporalul se lasă într'un genunchi lângă șeful lui.

— Nu, asta nu; o să plecăm împreună. Nu vă las aici de ar fi să vă port în spinare. Albu își deschide ochii și-i zâmbește cu recunoștință:

— Du-te Iordache. Trebuie să te duci. Încearcă, tu ești mai sănătos.

Dacă s'o putea, la noapte vino aici, ai să mă găsești... Dar nu te gândi la mine, e degeaba...

Caporalul își scoate vestonul, îl face pernă și îl strecoară sub capul ofițerului.

— Nu mai sta Iordache, coboară la mal vezi ce se poate face... Să te ajute Dumnezeu.

*

Albu ascultă foșnetul porumbului în umbra caporalului. Soarele urcă încet pe apa albastră a cerului, pe care plutesc pânzele albe de corăbii ale câtorva nourași. Prin rana din ceafă îi pătrund adânc lame înroșite. Se rostogolește, gemând. Rămâne o clipă istovit, cu inima aproape oprită. Apoi își încheștează pumnii de rădăcinile porumbului și cu dinții sângerăți mușcă țărâna.

Impins de o putere neașteptată se ridică în genunchi și se târește afară din porumb. Intinderile netede ale Munteniei îi aștern pe rană o iluzie de calm. Își trage încet din buzunar „carnetul de pluton” și cu degetele tremurânde smulge creionul din brățara de piele a copertei. Litere neproporționale, rânduri încâlcite se aștern cu mișcări nervoase pe foi.

Către seară o patrulă bulgară surprinde un soldat român, cu capul bandajat, luptându-se să tragă spre malul Dunării un lanț de gard de nuele.

Câteva focuri de armă hăuesc deasupra apelor. Un trup se prăvale cu fruntea în jos, cu brațele întinse peste gardul ce trebuia să fie plută de salvare.

*

Peste câteva zile, un călăreț bulgar, scurtându-și calea spre Turtucaia pe o potecă ascunsă între porumburi, dă de trupul schirchit al unui tânăr ofițer român. Descalică și se apropie, în ciuda calului care se trage înapoi speriat. Un carnet, legat în piele, strălucește în iarbă îl ridică:

*

Traducătorul prezintă ofițerului dela biroul informațiilor carnetul găsit, și pe o foaie de hârtie, prinsă de el cu o agrafă, o notă asupra conținutului.

1. — Un tablou cu numele oamenilor din ploton.

— Insemnări cu creionul făcute pe câmpul unde a fost găsit.

Ofițerul cu informațiile parcurge nota, cetind-o repede și pe sărite:

„...De durere îmi pierd mințile. Nu mai este nici o scăpare...

„...Sărmana mea mamă, rămasă singură, ea mă așteaptă...

„...pentru tine țara mea...”

Ofițerul cu informațiile ia un creion albastru și cu litere mari apăsate scrie peste toată hârtia: *Fără importanță. Dosar Diverse...* Apoi ia la rând corespondența zilei.

POPULAȚIA DIN TERITORIUL TRANSILVANIEI CEDAT UNGARIEI

După situațiunea statistică verificată la 1 Ianuarie 1940, populațiunea Transilvaniei, a cărei cedare către Ungaria a fost impusă prin arbitrajul dela Viena, se ridică în total la 2.607.007 locuitori, astfel repartizați pe naționalități :

Români	1.307.903	,50,2%
Unguri	968.064	(37,10%)
Germani	72.109	(2,76%)
Evrei	148.649	(5,70%)
Ruteni	28.098	(1,1%)
Alte neamuri	87.184	(3,4%)

În această statistică s'au trecut în grupul ungarilor, atât secuii și Români din județele secuești, cât și evreii maghiarizați. De aceea numărul ungarilor e mai mic de cât cel indicat în această statistică ; iar al evreilor mai mare.

Ținând astfel seama de aceasta, procentajul Românilor din teritoriul Transilvaniei cedat Ungariei, în urma verdictului dela Viena, trece de 50 la sută. Așa că elementul etnic român din acest teritoriu formează majoritatea populației.

Elementul etnic maghiar, asociat cu cel secuesc, este în minoritate, pe ansamblul teritoriului cedat.

Dacă examinăm județele secuești din sud-estul Transilvaniei, unde majoritatea populației e formată din secui, în toate celelalte județe, ce au fost integral cedate Ungariei — Marameș, Satu Mare, Sălaj, Cluj, Someș, Năsăud — Români formează majoritatea covârșitoare a populației, atingând procentajul de 63—70 la sută !

OSTAȘI VITEJI IN LUPTLE DELA TURTUCAIA

de Colonelul de rezervă C. ZAGORIȚ

În cartea intitulată „Turtukaia“ am descris luptele care au avut loc în Cetatea Turtukaia în August 1916.

Studiind aceste lupte după comunicările pe care mi le-au făcut mie personal un mare număr de ofiteri, rean-gajați, sergenți caporali și soldați, cari au luptat la Turtukaia, am putut să stabilesc cum au decurs acolo luptele în mod complet și în cele mai mici amănunte. În același timp am putut să aflu cari au fost ostași cari s'au distinși în adevăr prin eroismul lor în luptele care s'au desfășurat în această nenorocită cetate.

Pentru că faptele săvârșite de acești ostași nu se cunosc, din care cauză ei nu au fost distinși prin nici o decorațiune, așa cum s'ar fi convenit. — ba chiar numele lor nu sunt nici cel puțin cunoscute, am găsit de cuviință să arăt în această carte faptele lor, pentru ca neamul românesc să-i cunoască și să le preamărească amintirea, iar tinerii ostași apărători ai țării să ia pildă dela faptele lor vitejești, și să se poarte și ei la fel atunci când țara îi va chema să o apere: — și mai ales să știe și ei că oricât de mari ar fi primejdiile și nenorocirile care se pot ivi pe un câmp de luptă, ei nu trebuie să-și piardă curajul, ci să lupte pentru salvarea onoarei armatei și a Neamului Românesc.

Țin dela început să se știe că cele ce voui povesti în rândurile de mai jos sunt fapte sever adevărate, nu născociri, cum ar fi înclinați unii oameni să creadă.

1. Sublocotenentul de rezervă învățător Lixeanu Nedelcu, comandant de pluton în Compania 6/79 care a apărat Centrul (reduta) No. 8 din brăul de redute al Cetății Turtukaia.

Acest centru avea forma unui pentagon (poligon cu 5 laturi), ocupă o întindere de teren cam de un pogon și era asezat pe vârful unui deal la Nord-Est de Daidir.

Prin fața sa la 40 de metri trecea rețeaua generală de sârmă a cetății: iar centrul însuși era înconjurat și el de o rețea de sârmă a lui proprie, deschisă înapoi și pe unde se intra în centru.

*

În dreapta și în stânga centrului se găsea câte o vale: în stânga, valea care îl despărțea de centrul 9, care era ocupat de Companiile 3/79 și 5/79, iar în dreapta, altă vale zisă a telefonului care îl despărțea de anexele (tranșeele) ocupate de Companiile 4/79 și 8/79.

Valea dinspre Centrul 9 era apărată numai de un pluton din Compania 3/79, iar valea din dreapta era apărată de 2 plotoane din Comp. 4/79. Fundul ambelor văi nu putea să fie bătut, nici din Centrul 9, nici din Centrul 8.

Pe fundul ambelor văi intra în cetate câte un drum care traversa rețeaua generală de sârmă a cetății prin câte o deschizătură, pe unde se aducea apă dela cișmelele din valea din fața centrelor. Printr'o deschidere la fel trecea rețeaua de sârmă, și șoseaua care venea dela Daidir și trecea pe la stânga și prin imediata apropiere a centrului.

Toate aceste trei deschideri trebuiau să fie astupate în caz de atac, prin cai de friză, sau arici făcuți din sârmă ghimpată și bine legați de capetele rețelei. Din nenorocire însă reg-tul, având nevoie să care apă dela cișmele până în seara de 22 August, ziua din ajunul atacului, și chiar în cursul nopții de 23—24 August, — și mai ales că se credea că Bulgarii s'au retras și că nu vor ataca, — a pierdut din vedere de a astupa deschiderile din rețeaua de sârmă, care deci au rămas libere în momentul când Bulgarii au deschis prin surprindere focul de artilerie de pregătire al atacului lor.

În afară de aceasta, deși lucrările de fortificație erau terminate, Centrul 8 era lipsit de un șant de comunicație cu care centrul trebuia să fie legat înapoi, și prin care ar fi putut, fie să primească ajutoare, fie să-și evacueze răniții.

În ziua atacului Centrul 8 s'a găsit în mijlocul atacului dat de Brigada I Preslav care era compusă din Regimentele 7 Preslav și 31 Varna, ambele având câte 4 batalioane cu efectiv complet de răsboiu, adică în total 8000 de oameni.

În dimineața de 23 August, ziua atacului celui mare dat asupra Cetății Turtukaia, începând dela ora 6.30, Centrul 8, ca și tranșeele din dreapta sa, au fost supuse unui bombardament puternic cu obuze și șrapnele care a pricinuit companiei pierderi foarte mari printre care și Sublocot. Paul Constantinescu, comandant de pluton în companie, rănit și evacuat.

*

Focul de artilerie a țintit mai ales rețeaua de sârmă din stânga și din jurul centrului care a fost distrusă pe mare întindere prin lovituri directe de obuze de 150 mm.

Unul din aceste obuze lovind postul de comandă al centrului și distrugând telefonul, C-tul Companiei a 6-a, care era și comandant al centrului, a făcut greșeala să părăsească centrul spre a se duce la un telefon vecin spre a raporta situația centrului. Din această cauză Sublocot. Lixeanu Nedelcu a rămas să conducă singur și compania și apărarea centrului în tot timpul luptei.

Tragerile de artilerie asupra rețelei generale de sârmă care trecea după

cum am spus la 40 de metri prin fața centrului, deși nu a lovit rețeaua, a produs totuși un mare număr de gropi în fața acestei rețele, în care soldații bulgari s'au adăpostit și au putut astfel să ducă lupta de front cu apărătorii centrului, în timp ce grosul coloanelor bulgare pătrundeau în cetate pe văile din dreapta și din stânga centrului.

După o oră și jumătate de bombardare, adică pe la ora 8.00 infanteria Brigadei 1 Preslav a pornit la atac într'o masă compactă de 8000 de oameni pe un front de 1500 m. și având după cum am spus mai sus mijlocul asupra Centrului 8.

Atacul Reg-tului 31 Varna este respins de mai multe ori de apărătorii din Centrul 8 și din anexele din dreapta centrului; și cu toate eforturile lor Bulgarii nu pot trece rețeaua de sârmă.

Reg-tul 7 Preslav însă înaintând pe valea din stânga Centrului 8, reușește să treacă rețeaua de sârmă generală prin deschizătura de drum care se găsea în această vale și care era apărată numai de un pluton de infanterie din compania 3/79, precum, și prin deschizătura din stânga centrului prin care intra în cetate șoseaua Daidir.

Sublocot. Lixeanu văzând că Bulgarii împing să intre în cetate prin această parte, pe unde și rețeaua de sârmă din jurul centrului era distrusă, își întărește apărarea în această parte, unde se duce și el personal spre a lupta și a încuraja pe luptători cu prezența sa.

Cu toate eforturile făcute de Bulgarii de a pătrunde în centru pe aci, ei nu reușesc. Soldații stau toți la parapet și trag bine ochit în Bulgarii cari înaintau în masă.

Din cauza tragerii repezi țevile armelor se înroșesc, paturile se ard, și astfel soldații nu mai pot ține armele în mâini spre a trage. Atunci sublocot. Lixeanu ia în șir șanțurile centrului, adună armele dela morți și răniți și le aduce ostașilor spre a avea cu ce să tragă. Aduce și cartușe adunate tot de la morți și răniți precum și din rezerva de munițiuni a centrului; și apoi se așează la parapet, și trage și el în dușman cot la cot cu soldații, încurajându-i cu cuvintele:

„Trageți băieți, nu vă lăsați“.

„Ochiți bine și trageți camarazi, căci cu cât vom omori mai mulți, cu atât vor ajunge până la noi mai puțini“.

Și pentru că ostașii răspândiți în trăgători pe frontul centrului să nu se socotească părășiți în luptă și să-și piardă curajul, sublocot. Lixeanu se duce în tot lungul frontului și încurajează pe soldați și îi îndeamnă să nu părăsească poziția și să tragă mereu.

„Ca o suveică se mișca pe la spatele nostru sublocot. Lixeanu și ne încuraja

și ne întreba dacă avem cartușe, și dacă armele ni s'a încălzit", spunea unul din ostașii cari au luptat cu acest viteaz comandant în Centrul 8.

Comandantul suprem bulgar al trupelor care au atacat Turtucaia, văzând că centrul 8 și tranșeele din dreapta sa nu cad, și că Reg-tul 31 Varna nu poate trece rețeaua de sârmă a dat ordin Regt-ului 7 Preslav, care trecuse rețeaua de sârmă prin valea dintre Centrele 8 și 9, și care înainta în interiorul cetății, să trimează un batalion spre a ataca Centrul 8 din spate, ceea ce acest reg. a și făcut.

Sublocot. Lixeanu observând mișcarea de înconjurare pe care o executa infanteria bulgară, a luat o grupă de soldați, a adunat totii sacii cari se aflau în adăposturile centrului, s'a dus la gura centrului, i-a umplut cu pământ, și a astupat cu ei șantul dela gura centrului; — a construit apoi un parapet cu fața înapoi și a organizat acolo în pripă o apărare spre a putea rezista chiar încercuit. După aceasta s'a înăpoi pe frontul centrului spre a conduce mai departe apărarea de acolo.

Prin luarea unei părți din oameni spre a închide gura centrului, apărarea din dreapta centrului slăbind focul, unități din Reg-tul 31 Varna reușesc să treacă rețeaua principală de sârmă prin gura de drum care se găsea în Valea Telefonului; dar rețeaua din jurul centrului nefiind spartă de artilerie în această parte, Bulgarii nu pot intra în centru pe aci, ci se mulțumesc să înainteze în interiorul cetății și să înconjoare pe luptătorii din tranșeele din dreapta centrului.

După pătrunderea Bulgarilor și pe la dreapta, Centrul 8 era înconjurat de jur-împrejur de Bulgari, cari totuși nu pot pătrunde în centru.

În acest timp, spun soldații cari au luptat cu sublocot. Lixeanu în Centrul 8, s'a produs o liniște completă, focul încetând și din partea Bulgarilor și din partea noastră.

Sublocot. Lixeanu văzând acest lucru, și nedându-și seama ce s'a întâmplat, a dat ordin unui soldat să se ridice mai sus deasupra parapetului, spre a vedea ce se petrece în jurul centrului. Soldatul stând la îndoială puțin de a executa ordinul, Sublocot. Lixeanu, spre a nu se arăta în fața soldaților săi că îi este frică, sau că nu ar putea executa el însuși ordinul pe care îl dăduse, s'a ridicat în genunchi pe berma tranșeei (treapta pe care ostașii țineau coatele când trăgeau) sau „treapta a treia", cum îi spune ostașul invalid orb Popa Gavrilă din comuna Florica jud. Brăila, care a luptat sub comanda sublocotenentului Lixeanu în Centrul 8, — și pe când se uita de-jur-împrejurul centrului a fost lovit în lingurea (capul de jos al osului pieptului) de un glont, și a căzut mort pe parapet.

Soldații, deși lipsiți de comandantul lor, totuși au continuat să stea la parapet și să tragă mai departe. Dar nu a trecut mult și Bulgarii au isbutit să pătrundă în centru prin toate părțile.

Era 11.20, după cum arată însuși generalul Toșef, c-tul trupelor bulgare care au operat pe granița dobrogeană, și care descrie aceste lupte.

În momentul căderii centrului nu mai rămăseseră în viață dintre apărătorii cari mai puteau lupta decât 25 de oameni, între cari se cuprindeau și răniții, și astfel am avut și eu puțința să vorbesc cu parte din ei, și să-mi spună faptele eroice ale sublocotenentului Lixeanu, precum și modul cum el a apărât Centrul 8; și astfel să pot povesti și eu la rândul meu aceste fapte, neamului românesc, al cărui fiu a fost acest viteaz ostaș.

Iată cum un comandant adevărat a apărât o fortificație pe care țara i-a încredințat-o: deși vedea că a rămas numai cu o mână de oameni; și deși vedea că este năpădit și chiar înconjurat de o negură de dușmani, el stă pe poziție cu oamenii săi, — „oaste stătătoare", — trage până ce fierul armelor se înroșește, și paturile se ard; și când nu mai poate trage cu armele, caută altele, — „arme, arme, arme căutați; arme, arme, arme ne mai dați", căci așa știa el că învățase pe copii la școală. — zic, caută alte arme și le aduce luptătorilor: — și le aduce și cartușe: — iar luptătorii văzând pilda comandantului, luptă cu el alături cot la cot, ca adevărați camarazi de luptă.

Asa se abără o fortificație chiar când rămâi cu 25 de oameni, și te năpădesc 8000 de dușmani. Și în Centrul 8 nu au intrat Bulgarii decât după moartea comandantului său.

Și această mână de oameni rezistau nu în subteranele betonate ale fortului Vaux dela Verdun, ci într-o redută de pământ a cărei rețea de sârmă înconjurătoare era distrusă în mare parte; — și nu după doi ani de războiu, ci în prima zi a botezului de sânge.

Apărarea condusă de sublocotenentul învățător Lixeanu Nedelcu o socotesc ca cel mai mare fapt de arme săvârșit de ostașii români la Turtucaia.

Așa se apără Patria.

În veci să-i fie slăvită amintirea și să ne servească de pildă în luptele viitoare ale Neamului Românesc.

Tot la Centrul 8 a murit luptând vitejește și fratele său Dinu Ion Lixeanu care avea gradul de caporal.

Notițe biografice. — Sublocotenentul învățător Lixeanu Nedelcu s'a născut la 8 Noembrie, — ziua Sfinților Arhangheli Mihail și Gavril, — în comuna Miloșești jud. Ialomița; fiul lui Ion Dinu Lixeanu și al Elenei, împroprietăriți la 1860 în această comună.

Strămoșii săi erau de fel din Ardeal, din comuna Lisa județul Făgăras. de unde le-a venit și numele de Lixeanu schimbat în urmă în Lixeanu prin asemănare cu numele de Lixandru.

Înainte de a se așeza în Bărăgan și a fi împroprietăriți în comuna Miloșești au stat un timp pe Călnăul Buzăului, de unde le-a venit și numele de Călnăeni.

După terminarea școlii primare în anul 1893, a intrat în Școala Normală dela Câmpulung pe care a absolvit-o în anul 1899 fiind clasificat printre cei mai buni elevi, după care a fost numit învățător în comuna Padina din sudul județului Buzău.

În anul 1902 a făcut stagiul în reg-tul 23 Inf., fiind trecut în rezervă cu gradul de sergent, după care a fost numit

învățător în comuna I. Brătianu din județul Ialomița. Aci a condus singur toate cele 5 clase, — 3 divizii rurale, — timp de 8 ani.

În anul 1906, adică la vârsta de 24 de ani s'a căsătorit cu Bina, fica lui Dumitrache Teodorescu comerciant în Miloșești.

Campania din 1913 a făcut-o cu Regimentul 23 Infanterie.

În anul 1914 absolvind Școala Militară de Ofițeri de Rezervă din Constanța a fost înaintat sublocotenent în rezervă și repartizat Regimentului 79 Infanterie.

Mobilizarea din 1917 l-a găsit la Turtucaia, unde fusese concentrat 40 de zile.

A murit la vârsta de 36 de ani lăsând în urmă 5 copii, — 2 băieți și 3 fete, dintre care două fete s'au prăpădit în timpul războiului.

În războiu a plecat cu încă 4 frați, dintre cari unul a murit tot la Turtucaia și tot la Centrul 8, și un cumnat, bărbatul sorei sale, care s'a întors teafăr din războiu.

În tot cursul vieții sale s'a distins prin cinste absolută, atât în viața publică, cât și particulară; muncă și devotament până la ultimele margini ale puterii sale fizice pentru îndeplinirea profesiei sale de învățător, și pentru binele public; precum și prin dorința înflăcărată de a învăța și de a-și completa cunoștințele pe care apoi să le pună în serviciul semenilor săi.

Personalitatea era mai ales caracterizată prin îndărjirea cu care înțelegea să ducă la bun sfârșit ceea ce își propunea să facă.

Nu era din fire agresiv, dar când îl supăra cineva riposta imediat; iar când agresiunea adversarului era mai accentuată nu sta la îndoială de a lovi.

Toți elevii din școala sa s'au distins peste tot pe unde s'au dus, prin cunoștințele lor și prin scrisul lor frumos; și au ajuns oameni destoinici și cu situații frumoase, atât în sat, cât și pe la orașe pe unde s'au dus.

Era atât de scrupulos în ce privește cinstea încât pentru a nu se zice că își protejează copilul cel mare, l-a trimis ca să învețe carte la școala din satul vecin.

Iubind mult pe sătenii din mijlocul căroia se ridicase, și dorind binele lor, a înființat în anul 1909 „Banca Populară Unirea", luptând din răspuțeri chiar cu primejdia vieții sale contra unor familii din sat, care speculau pe săteni și produsele muncii acestora, și nu înțelegeau să le scape din mâini țărani spre a-i specula mai departe.

În timpul neutralității a luptat foarte mult pentru întărirea spiritului național.

În preajma mobilizării fiind propus pentru partea sedentară din cauza unei operații pe care o suferise la mâna dreaptă, a refuzat să primească o astfel de situație și a cerut ca să fie trimis la partea activă a regimentului.

2. Sublocotenentul activ Teohari Dumitru și Sublocotenentul învățător Olaru Traian, comandanți de plotoane în compania 8/79 care ocupa tranșeele anexe din dreapta Centrului 8.

Aceste tranșee, deși aveau în fața lor puternica rețea de sârmă care acoperea tot frontul cetății, erau însă lipsite de adăposturi blindate pentru refugiu în timpul bombardamentului; și mai presus de toate fiind așezate în jos pe pantele coborânde ale văii din fața lor, erau văzute foarte bine de pe dealul de dincolo de vale, și din această cauză artileria bulgară și-a putut regula tragerea asupra lor în cele mai bune condițiuni.

În plus șanțurile de comunicație care trebuiau să lege aceste tranșee cu liniile dinapoi și cu rezervele, fiind incomplete, apărătorii de aci au rămas să lupte pe compt propriu, neputând nici să comunice cu comandantul sectorului, nici să primească ajutoare.

Afară de aceasta comandantul lor de companie petrecând noaptea de 22-23 August în Centrul 8, iar după începerea bombardamentului în ziua de 23 August ne mai putând să se ducă la companie, ambii ofițeri au urmat să se conducă singuri în luptă și fără să primească vreun ajutor, nici dela companie.

În ziua de 23 August tranșeele ocupate de acești doi ofițeri cu plotoanele lor fiind bine descoperite de către observatorii inamici, după cum am spus mai sus, au fost bombardate puternic și cu multă precizie de către artileria grea bulgară, care le-a provocat pierderi foarte mari, și a făcut și trei breșe largi în rețeaua de sârmă din fața tranșeeilor. Totuși ofițerii au putut să țină în mână trupa rămasă, prin prezența lor vigilentă, și să aștepte atacul infanteriei inamice.

Tranșeele din dreapta Centrului 8 au fost atacate de către Regimentul 31 Varna, și anume de aripa stângă a acestui regiment.

La început infanteria inamică apărând în fața Centrului 8, plotoanele ambilor ofițeri au deschis focul în jumătate la stânga în flancul său, și puțin timp după aceasta Bulgarii apărând în fața lor, au deschis focul asupra acestora. Focul a fost așa de bine executat, încât Regimentul 31 Varna a fost oprit pe loc. Alte câteva încercări bulgare de a relua înaintarea sunt respinse cu mari pierderi, printre care comandantul regimentului și toți comandanții de batalioane cad morți sau răniți.

Și din cauză că cu cât Regimentul ar fi întârziat mai mult timp oprit în fața poziției ar fi suferit pierderi și mai mari. Comandantul Suprem al Armatei Bulgare din fața Turtukaiei a ordonat ca „regimentul să înainteze fără a ține seamă de pierderi”. Totuși orice încercare de a pătrunde prin breșe nu reușește.

Și acum se văd măștile individuale făcute de Bulgari în fața rețelei în dreptul breselor într'un unghi mort de teren.

După cum am arătat la deschiderea apărării Centrului 8, focul din dreapta acestui centru slăbind din cauza pierderilor și din cauză că apărarea a trebuit să se împartă pentru a face față și înapoi, Bulgarii au reușit să pătrundă prin gura de drum din Valea Telefonului și să atace în flanc și în spate

tranșeele ocupate de plotoanele acestor doi ofițeri.

Fiind amenințați să fie înconjurați, și cum tranșeele de aci nu erau construite spre a rezista la încercuire, trupa și ofițerii s'au retras.

Pierderile suferite de Regimentul 31 Varna în atacul dat asupra Centrului 8 și asupra tranșeeilor din dreapta sa au fost de 1500 morți și răniți, adică mai mult de o treime din efectiv, ceace este foarte mult pentru un atac de circa 3 ore. Aceste pierderi arată îndeajuns rezistența pe care au făcut-o apărătorii Centrului 8, precum și a acelor din tranșeele din dreapta acestui centru conduși de Sublocotenentii Teohari și Olaru, cari au luptat aci fără să fi primit în tot timpul luptei nici un ajutor din partea nimănu.

3. În dreapta tranșeeilor ocupate de Sublocotenentii Teohari și Olaru se găseau alte tranșee ocupate de 2 plotoane din Compania 4/79 sub comanda **Căpitanului Caftangioglu**. Nu cunosc cum s'a desfășurat lupta în această parte a frontului. Căpitanul Caftangioglu însă a căzut mort în această luptă fără să știm când și în ce împrejurări. Sigur că și aci lupta a fost condusă tot cu aceiași bărbăție, și că și apărarea de aci a căzut tot prin înconjurarea venită dinspre stânga, dinspre Valea Telefonului.

4. **Sublocotenentul de rezervă Huber Anton și Plotonierul Vișan, comandanți** de plotoane în Compania 10/79, care au ocupat tranșeele anexe din dreapta Centrului 7.

Pe frontul acestor plotoane se găsea și o turelă cu un tun de 53 m/m.

Frontul acestor două plotoane a fost atacat de întreg regimentul 19 Infanterie Șumla compus din 4 batalioane cu efectiv de răsboiu, adică 4000 de oameni, ajutat de regimentul 48 Infanterie compus din 3 batalioane tot cu efectiv complet de răsboiu, adică 3000 oameni, în total deci 7000 de oameni.

Din fericire artileria bulgară care a pregătit atacul, fiind puțină, nu a reușit să facă nici o breșe în rețeaua care acoperea frontul în acest loc.

Regimentul 19 Șumla s'a prezentat la atac în masă compactă în fața tranșeeilor ocupate de aceste două plotoane.

Ofițerul și plotonierul, deși a văzut marea masă de infanterie care cobora pe pantele dealului de peste valea din fața tranșeeilor lor, nu s'au înspăimântat cătuși de puțin, și au deschis un foc groaznic de infanterie asupra lor împreună cu tunul de 53 m/m din turelă.

Bulgarii sosiți la rețeaua de sârmă și găvind-o neatinsă, încearcă să o taie cu foarfeci, lopeți și târnacoape, dar focul este atât de puternic și atât de bine ochit încât împiedică pe Bulgari de a o tăia, iar regimentul atacator este nevoit să se oprească și să ceară o nouă pregătire de artilerie.

Apărătorii văzând pe Bulgari culcați la pământ în fața poziției și pe pantele coborânde ale dealului din fața lor, trag în bună voie și îi distrug ca pe lacuste.

Artileria bulgară reușind în cele din urmă să deschidă o breșe largă în rețeaua de sârmă din dreptul văii care despărțea Centrul 6 de Centrul 7, Bulgarii se reped să pătrundă ca un pu-

hoiu pe acolo. Aci însă fi aștepta Plotonierul Vișan care începe să le spargă în cap grenade, în timp ce tunul din turelă și plotonul Sublocot. Huber Anton continuă să tragă în liniile dinapoi bulgare.

Bulgarii fiind mulți și împinși de la spate, trec peste cadavrele propriilor lor camarazi și reușesc să treacă rețeaua de sârmă și se îndreaptă spre tranșeele ocupate de cele două plotoane.

Ostașii noștri văzând pierderile mari pe care le făcuseră Bulgarilor și încurajați de focul turelei și de comandanții lor de plotoane, se urcă pe parapetele tranșeeilor și primesc lupta la baionetă cu Bulgarii cari veneau din vale.

Acum, deși superioritatea Bulgarilor este copleșitoare, Românii totuși nu dau înapoi nici un pas și se luptă până când sunt omorâți până la unul în frunte cu Sublocotenentul Huber Anton.

În această luptă Regimentul 19 Șumla a pierdut 343 de morți și 1372 de răniți adică 1715 scoși din luptă, sau aproape jumătate din efectiv, — iar Regimentul 48 Infanterie a pierdut 110 morți și 450 de răniți, adică 560 de ostași scoși din luptă; în total deci 2275 ostași scoși din luptă din cei 7000 care au luat parte la atacul dat asupra acestui punct din frontul cetății; și aceasta în timp de o oră și jumătate, adică de la ora 8 până la ora 9.35, când generalul Toșef arată în descrierea sa că Regimentul 19 Șumla a cucerit Centrul 7.

Și trebuie știut că aceste două regimente nu au mai susținut alte lupte până la căderea Turtukaiei.

Soldatul Dimache Ion căzut prizonier rănit în Centrul 6, fiind condus spre Daidir pe valea din fața Liniei Centrelor, mi-a comunicat că trecând prin dreptul văii care despărțea Centrul 6 de Centrul 7, și prin fața tranșeeilor care fuseseră ocupate de plotoanele Sublocot. Huber și Plot. Vișan, a văzut acolo o atât de mare mulțime de morți și răniți, încât se părea că se dăduse ruperea rândurilor și repaus unui regiment întreg.

Și pentru ca să dăm fiecăruia dreptul său, datori suntem să arătăm că contribuția tunului din Turelă a fost cu deosebire mare în această ispravă; și lucrul acesta îl știm de la ofițerul adjutant al Regimentului 19 Șumla care întâlnindu-se în spital cu Locot. Popescu G. Ioan, C-tul Comp. 4/74, rănit și el la Turtukaia, a spus acestuia că cele mai mari pierderi au fost pricinuite Regimentului său de tunurile de poziție, adică de tunurile din Turele, respectiv tunul din Turela din spatele tranșeeilor ocupate de plotoanele Sublocot. Huber și Plot. Vișan, căci numai această Turelă a putut trage în masa de atac a Regimentului 19 Șumla.

Isprava săvârșită de plotoanele Sublocotenentul Huber și Plotonierul Vișan și de tunul din turela de aci, o putem pune alături de fapta săvârșită la Centrul 8 de Sublocot. Lixeanu Nedelcu cu ostașii de subt comanda sa; și dovedește ce poate să facă o mână de oameni conduși de comandanții viteji.

5) **Sublocotenentii Invățători Rotaru Ioan și Vasilescu Cristodor, coman-**

danți de plotoane în Compania 10/79 cari ocupau tranșeele anexe din stânga Centrului 9.

Tranșeele de aci nu au fost atacate de front decât de foarte slabe unități bulgare. Atacul principal bulgar, după cum am arătat a fost dat de Regimentul 7 Preslav asupra dreptei Centrului 9 și asupra intervalului dintre acest centru și Centrul 8.

Atacul Regimentului 7 Preslav reușind să pătrundă în cetate prin valea dintre centrele arătate mai sus, grosul acestui regiment a continuat înaintarea spre interiorul cetății, iar un batalion a primit însărcinarea de a ataca din spate Centrul 8. În același timp distanța dintre acest regiment și Brigada 1 Sofia, care a atacat stânga Centrului 11 (Antimovo) fiind foarte mare, adică peste 4 kilometri comandantul Diviziei a 4-a Preslav a dat ordin regimentului 7 Preslav să trimeată două companii spre a face legătura cu Brigada 1 Sofia.

Aceste două companii au luat în șir și au atacat în flanc și în spate toate fortificațiile Centrului 9. Chiar Centrul 9 care prin rețeaua de sârmă din jurul său ar fi fost în stare să reziste încercuit, nu a putut să reziste acestui atac, deoarece din greșală nu a fost ocupat de nici o unitate, oricât de mică.

Toți apărătorii anexelor văzându-se atacați în flanc și în spate de cele două companii, s'au retras, care cum au putut, spre a scăpa din prinsoare.

Inconjurarea ajungând la tranșea ocupată de Sublocotenentii Vasileșcu Cristodor și Rotaru Ioan, aceștia nu au voit nici să se retragă, nici să se predea, și făcând front cu oamenii lor și înainte și spre dreapta și înapoi, au început lupta, atât cu focuri, cât și cu grenade. Lupta a durat așa câtva timp pricinuid Bulgarilor pierderi destul de mari.

Comandantul companiilor bulgare văzând că sunt opriti de a merge să facă legătura cu Brigada 1 Sofia, a ordonat un asalt de toate părțile, atât pe teren descoperit, cât și prin șanțuri asupra lor, și lupta s'a sfârșit numai după ce puștii apărători rămași în șanțuri împreună cu cei doi ofițeri au căzut în lupta cu baioneta și cu grenade.

Iată cum se apără o tranșee fără gând de a se retrage, sau a se preda.

Amândoi ofițerii erau învățați în satele vecine cu satele Miloșești și Ion Brătianul din Județul Ialomița și erau buni prieteni cu Sublocot. Lixeanu Nedelcu.

6) Apărătorii tranșeele anexe din stânga Centrului 11.

Tranșeele anexe dintre Centrul 11 și Subcentrul 11—12, pe un front de 700 de metri, era apărat numai de o secție din Regimentul 76 Infanterie de Rezervă sub comanda Sergentului Ivan Constantin, și de un ploton de milițieni prahoveni din Compania 1 din Batalionul V/47 Miliții, sub comanda unui sergent al cărui nume nu se cunoaște toți în număr de cel mult 70 de oameni.

În fața fiecăreia din aceste două unități rețeaua de sârmă a cetății era întreruptă spre a lăsa loc de retragere la

două drumuri care veneau dinspre satul Antimovo. Și în acest loc s'a perdut din vedere de a se închide cu arici de sârmă întreruperile din rețea, ca și la Centrul 8, ca și de altfel peste tot unde s'au găsit astfel de întreruperi în rețeaua de sârmă a Cetății. Și Bulgarii tocmai în acest loc și-au ales să atace cu întreaga Brigadă Sofia, compusă din regimentul 1 Sofia și regimentul 6 Târnova, ambele a 4 batalioane cu efectiv complet de răsboiu, adică în forță totală de 8000 de oameni, ceea ce înseamnă o densitate de atac cum nu s'a văzut pe nici un câmp de luptă al întregului răsboiu mondial, adică 8000 de oameni pe un front de atac de 700 metri.

Puștii apărători ai tranșeele noastre, bătrânii milițieni prahoveni, și bătrânii rezerviști ai regimentului 76 Infanterie au stat neclintii în fundul tranșeele tot timpul de o oră cât a durat tragerea de pregătire a artileriei bulgare, adică așa cum fuseseră învățați la teorie și la exerciții (manevre), lăsând bine înțeles la creastă observatorii regulamentari.

Iar când enorma masă de atac bulgară a pornit la atac, moșnegii noștri au eșit la parapet și au început să tragă: milițienii prahoveni cu armele lor vechi Md 1879, pentru care aveau numai câte 100 de cartușe cu gloanțe de plumb, și rezerviștii ilfoveni cu armele lor Model nou 1893. Trăgând bine ochit în grămadă și fără risipă de munițiuni brigada bulgară care înainta la atac pe islazul dintre Antimovo și cetate în plin câmp descoperit, este oprită scurt și cu mari pierderi.

Comandantul bulgar văzându-și atacul oprit, dă ordin unui divizion de artilerie grea (!) să iasă în valea din spatele satului Antimovo „să pună în baterie în stânga brigadei și să tragă direct asupra creștelor de foc ale parapetelor“ noastre.

Bătrânii noștri au făcut și ei tot ce au învățat la teorie și la exerciții, adică s'au pitit din nou în tranșee, iar când bombardamentul artileriei bulgare a încetat și brigada bulgară a pornit din nou la atac, s'au ridicat și ei din nou la creastă și au început din nou să tragă, oprind din nou atacul.

Comandantul bulgar văzând aceasta a dat ordin să se aducă un nou divizion de 3 baterii de artilerie, — cu tragere repede, — și așezat mai la stânga, spre a putea bate creștele de foc ale tranșeele noastre și în timpul înaintării brigadei. Aceasta le-a stricat moșnegilor noștri socoteala; și când brigada a pornit a treia oară la atac, ei nu au mai putut eși la parapet spre a trage ochit, ci numai așa pedeașupra parapetului. De altfel ei își terminaseră suta lor de cartușe și nu mai aveau cu ce trage; și nici cartușe și nici ajutoare nu le putea veni, deoarece tranșeele lor nu aveau șanțuri de comunicație înapoi.

Bulgarii văzând că gloanțele alor noștri „trec pedeașupra capetelor lor“ și că se răresc (gloanțele), au prins curaj, au înaintat, au trecut valea din rețeaua de sârmă, au pătruns în cetate prin cele două guri de drum de care am pomnit mai sus, și au năvălit la tranșee.

Aci bătrânii îi așteptau cu armele lor cu baionete lungi de un cot, unii în șanț, iar alții înapoia șanțului, de nu știau Bulgarii ce să facă și cu cine să se lupte căci, dacă Bulgarii voiau să lupte cu baioneta cu cei din șanț, îi împungeau cei dinapoia șanțului, cari mai trăgeau și câte un foc; iar dacă voiau să lupte cu baioneta cu cei dinapoia șanțului, îi împungeau sau îi împușcau cei de jos din șanț.

Cine îi va fi învățat, Doamne, să se lupte așa, — căci nici în regulamente nu este arătat acest fel de luptă la șanț, nici la exerciții nu văzuseră? Și lupta a ținut așa până când alți Bulgari veniți din urmă au năpădit pe la capetele șanțurilor, au înconjurat pe luptători și i-au omorât până la cel din urmă, după care au putut trece mai departe și înconjură și cucerii Centrul 11, care a căzut la ora 1 după masă, adică după 5 ore de luptă.

Bulgarii povesteau după luptă și mult în urmă, lucruri fantastice despre lupta lor la baionetă („na noj“) cu milițienii din fața Antimovei, cari nu au voit să se predea, și a trebuit să-i omoare până la unul; și aceste fapte de vitejie le cunoaștem numai din povestirile Bulgarilor cari au luat parte la această luptă, sau cari au descris modul cum s'au desfășurat operațiunile la Turtukaia, deoarece nici unul din ostașii noștri cari au luptat acolo nu a scăpat viu, sau rănit, spre a ne povesti isprăvile lor.

S'au bătut așa cum au văzut ei în tablouri că s'au bătut părinții lor ploeșteni din Batalionul 2 Vânători la Grivița și Curcanii prahoveni din Regimentul 7 Dorobanți la Opanez.

Pierderile suferite de Brig. 1 Sofia în timpul luptelor de la Turtukaia au fost de: 7 ofițeri și 257 soldați morți, — și 35 ofițeri și 1386 de soldați răniți, — adică în total 1585 ostași scoși din luptă.

Cum această brigadă s'a ferit să mai atace în masă în cursul luptelor la care a luat parte în după-amiaza zilei de 23 August și în ziua de 24 August, ci s'a mulțumit să prezinte în față contra-atacurilor noastre linii subțiri de trăgători întărite cu mitraliere, putem afirmă că cel puțin jumătate din pierderile suferite de această brigadă, adică circa 800 de ostași scoși din luptă, le-a avut în cursul atacului dat asupra frontului din stânga Centrului 11.

De aci putem deduce și rezistența pe care au făcut-o în acest punct milițienii prahoveni și rezerviștii ilfoveni ajutați de apărătorii Centrului 11.

Rămâi încremenit și nu știi ce să zici când vezi aceste fapte de vitejie de care s'au făcut vrednici unii din ostașii noștri, din prima zi a botezului de foc și sânge. Parcă era un făcut, că acolo unde Bulgarii au atacat în număr de 50, 80 și chiar de 100, — da, de 100 de ori mai mulți, câte o mână de ostași de ai noștri conduși de câte un ofițer și chiar numai de sergenți au făcut fapte de vitejie pot zice neîntâlnite în istoria militară a omenirii' căci unde, pe vreun câmp de luptă, 70 de moșnegi au rezistat 5 ceasuri la 8000 de atacatori ajutați direct de 24 de tunuri?; și unde 20—30 de oameni conduși de un ofițer

au rezistat 4 ore chiar înconjurați de o masă de aproape 8000 de dușmani?; și în fine unde 100 de infanteriști de rezervă (căci R. 79 Inf. era tot de rezervă ca și Reg-tul 76 Inf.) cu un tun mic au putut să reziste o oră și jumătate la 4000 de dușmani ajutați de 24 de tunuri și să secere în fața lor aproape 2000 de vrășmași, adică un număr de 20 de ori mai mare decât numărul lor însuși?

Cine a citit mai multă istorie militară să se ridice și să spună, unde s'au mai petrecut astfel de fapte pe vreun câmp de luptă pe întregul pământ, în toate timpurile.

Eu m'am întărit în convingerea că faptele de vitejie ale ostașilor se datoresc în primul rând personalității comandantilor lor, lucru care se știe destul de bine și care dealtfel este scris și în regulamentele militare.

Fără Sublocotenentul Lixeanu Nedelcu la Centrul 8 și fără Sublocotenentul Huber Anton la dreapta Cantonului 7 nu s'ar fi putut realiza faptele de vitejie ale ostașilor cari au luptat în acele puncte ale câmpului de luptă; și tot așa, de sigur, nici bătrânii cari au apărat tranșeele din stânga Centrului 11 nu ar fi luptat atât de vitejește dacă sergenții cari i-au comandat, nu ar fi dat ei înșiși dovadă de vitejie

Numai ofițerii cari în cele mai grele momente ale luptei nu-și pierd cumpătul, se fac văzuți în tot momentul de către ostașii de sub comanda lor, și nu dau nici cel mai mic semn și nu fac nici cel mai mic gest de frică, numai acești șefi sunt în stare să insufle și ostașilor ior suflet de vitejie oricât de grea ar fi clipa și oricât de mare primejdia. Să se știe bine acest lucru. Și deci degeaba s'au plâns unii ofițeri de ostașii de sub comanda lor, căci unitățile în luptă nu se comandă stând chirchiți pe panchetele de jos ale tranșeele și ferindu-și capul când aud trecând gloanțe pe deasupra tranșeele, sau spărgându-se proiectile pe aproape; ofițerul trebuie să se facă văzut încontinuu; și trebuie să știe ca dacă are grije să-și comande unitatea nu va auzi gloanțele și deci nu-i va fi frică de ele.

Afară de aceasta ofițerii trebuie să aibă grije ca unitățile de sub comanda lor să fie băgate în prima luptă, adică să primească botezul de sânge în împrejurări cât mai prielnice și anume: intrarea în luptă să fie cât mai bine pregătită; ostașii să fie înștiințați că vor intra în luptă și în același timp să fie preveniți asupra greutăților luptei ce vor avea de purtat, spre a nu fi surprinși cu nimic, nici moral, nici material; să cunoască scopul luptei, adică obiectul de atins; unitatea să fie bine legată cu comandantul superior și cu unitățile vecine și comandantii acestora; și în fine să se asigure sprijinul eficace și continuu al artileriei și al mitralierelor amice.

Acestea fiind zise, și înainte de a trece la arătarea faptelor de vitejie ale altor ostași, și spre a da și aci fiecăruia dreptul său, trebuie să spunem că rezistența splendidă făcută de micile subunități din stânga Centrului 11 a fost ajutată în mare măsură de apără-

rătorii din Centrul 11, pe care aceste subunități și-au avut sprijinit flancul lor drept și cari au contribuit la această rezistență trăgând focuri în flancul atacului inamic, după cum recunoaște Generalul Toșef în descrierea sa, când zice: „Aci însă inamicul deodată a deschis un foc încrucișat și puternic de artilerie, pușcă și mitraliere oprind brigada“.

7) Sublocotenentul activ Ionescu Constantin, Comandantul Companiei 13/36.

În urma atacului bulgar dat în dimineața de 21 August asupra frontului de Vest al Liniei Înaintate Sastro Selo, Batalionul IV/36 a fost trimis să întărească acest front. Cu această ocazie Compania 13/36 a ocupat eșindul cel mai despre Vest al Liniei Înaintate și atacul a fost respins.

În noaptea de 21—22 August Comandantul Liniei Înaintate ordonând părăsirea acestei linii, dar nedând ordin scris, Sublocot. Ionescu C-tin nu a părăsit poziția, deși i se raportă de către soldați că celelalte companii s'au retras, așteptând să i se dea ordin scris, așa cum prevedea Planul de Rezistență al Cetății.

Și a stat așa toată noaptea în fața inamicului; și numai a doua zi constatând că regimentul său în adevăr s'a retras pe Linia Centrelor și că el a rămas singur cu compania pe poziție, numai atunci s'a retras și s'a raliat cu compania întreagă la regiment.

Faptul nu pare la prima vedere, de o valoare ostășească deosebită, dar când negândim că ofițerul în tot cursul nopții a stat pe poziție având conștiința că se găsește izolat în fața inamicului, și prin urmare putând să fie înconjurat și capturat fără să poată vedea din cauza întunecului, numai atunci ne dăm seama că ofițerul a făcut un act de curaj stând toată noaptea pe poziție, mai ales că el credea „că este lăsat într'un anume scop tactic“.

8) Maiorul Dervescu, Comandantul Batalionului I/36, care a ocupat la începutul luptelor aripa dreaptă a Liniei Înaintate Siahlar-Staro Selo.

În seara de 21 August Bulgarii atacând cu un batalion frontul sectorului, au reușit să pătrundă în poziție.

Maiorul Dervescu văzând acest lucru, și cum nu avea nici o unitate de rezervă spre a contra ataca, și cu toate că era și întuneric, nu a pregetat să oprească el singur ostașii cari se retrăgeau răslețiți, să-i strângă în jurul său și să contratace cu ei.

Contra-atacul dat repede, a reușit pe deplin, și Bulgarii au fost respinși din tranșeele pe care le ocupaseră.

A fost act de mare curaj, precum și un mare noroc că Maiorul Dervescu a putut să realizeze acest lucru. Și de aceia fapta Maiorului Dervescu trebuie să servească drept exemplu pentru viitorime în sensul că comandantii nu trebuie să se descurajeze în acest fel de împrejurări, sau să creadă că contra-atacurile se dau numai cu trupe proaspete din rezerve.

Nu este mai puțin adevărat însă că astfel de fapte nu pot să fie realizate decât de oameni dotați cu multă energie și cari se bucură de un mare prestigiu și de mare autoritate în fața tru-

pei, așa cum se bucură Maiorul Dervescu, astfel îmi spunea un soldat dintre aceia cu care maiorul Dervescu a dat contra-atacul, că „atunci când i-a auzit vocea, deși era întuneric, nu a fost chip să nu se oprească, să se adune lângă dânsul, și apoi cu dânsul în frunte să pornească la contra-atac“.

— După capitularea cetății Maiorul Dervescu găsiindu-se într'un convoiu de prizonieri, și un soldat bulgar voind să-i ia ceasornicul de aur, Maiorul Dervescu a refuzat să se lase jefuit și chiar a dat soldatului bulgar peste mână când acesta a voit să i-l smulgă. Bulgarul infuriat l-a străpuns cu baioneta ucigându-l în plin convoiu de prizonieri.

Negreșit, a fost din partea Maiorului Dervescu un act de neprevedere care l-a costat viața, dar în același timp a fost un act de mândrie care îl arată pe deplin ce fel de om era, adică dintr'o bucată.

Cadavrul său a fost găsit după încheerea păcii într'o ghețarie împreună cu alți 350 de ostași români morți în spitalele din Turtukaia. Negreșit a fost scos de acolo și înmormântat creștinește și cu pompa cuvenită.

9) Locotenentul activ Stăncescu Constantin, Comandantul Companiei 15/79.

La începutul atacului bulgar asupra Sectorului II (Regimentul 79 Inf.) în ziua de 23 August această companie se găsea în rezervă înapoia Centrului 8, având un efectiv redus, fie din pricină că avea numai 3 plotoane, fie că parte din soldați îi fuseseră luați spre a întări pichetele de grăniceri de pe frontiera Cadrilaterului.

La un moment dat observându-se că Bulgarii cari pătrunseseră în cetate prin valea dintre Centrele 8 și 9, au început să apară pe șoseaua Daidirului în spațele Centrului 8, Comandantul Regimentului 79 Inf. a dat ordin Locotenentului Stăncescu ca să execute cu compania sa un contra-atac în acea direcție.

Compania a pornit fără șovăire la contra-atac în frunte cu comandantul său și s'a pierdut în fumul și praful de obuze care acoperia spațele Centrului 8, cu care ocazie Locotenentul Stăncescu a căzut mort în mod eroic.

10) Căpitanul activ Ionescu Constantin, poreclit Cenușe, Comandantul Batalionului IV/76.

Să mă erte că îi dau pe față și în scris această poreclă care știu că nu-i plăcea, dar prin această poreclă era deosebit de toți ceilalți căpitani Ionești Constantin ai oștirii.

Ofițer bătrân, cunoscut și recunoscut printre toți camarazii săi, pentru spiritul său de independență și pentru franchețea cu care își spunea părerile, din care cauză a avut de suferit în carieră.

Am auzit pe mulți ofițeri și soldați vorbind despre dânsul că a fost văzut adesea conducând călare, pe calul său alb, mărunț și buestras, linia de trăgători a unității sale, sau adunând soldații cari erau risipiți prin porumburi, constituindu-i în unități și băgându-i în luptă.

În cursul luptelor care s'au desfășurat, atât în afara cetății, cât și în in-

teriorul cetății, Căpitanul Ionescu C-tin a emis idei, și a operat din proprie inițiativă conform cu situația pe care a văzut-o foarte bine și conform cu inte-resul luptei.

11) **Locotenentul activ Hagiescu Corneliu**, Comandantul Companiei 2/79.

În dimineața de 23 August în momentul când a început tragerea de pregătire a artileriei bulgare Locot. Hagiescu se află cu compania sa la Centrul 4 din Sectorul I și se găsește asupra faptului de a fi schimbat spre a pleca la regimentul său.

Pripit din fire și voind să sosească cât mai repede la comandantul său de regiment spre a primi ordine, a făcut greșeala că a plecat înainte la postul de comandă al regimentului lăsând compania să fie condusă de subalternii săi. Ajus la postul de comandă al regimentului și văzând că compania nu mai sosește, s'a dus ca să o aducă. Căutând-o prin pădure a găsit numai două plotoane, deoarece celelalte două plotoane se rupseseră de companie și nemeriseră în altă parte. În drum spre regiment răslețindu-se încă un ploton la străbaterea unei trageri de baraj, a sosit la comandantul său numai cu un ploton.

Fiind observat de către comandantul regimentului pentru risipirea celei mai mari părți din companie, și știind că este vorba ca să se execute un contra-atac spre Centrul 8, a pornit într'acolo călare, perzându-se în fumul și praful care acoperează acest centru, găsindu-și astfel o moarte eroică, înțelegând prin aceasta să-și spele onoarea, ispășind greșeala de care se făcuse vinovat pe câmpul de luptă.

12) **Locotenentul activ Stoica Ion**, Comandantul Companiei 3/74.

După căderea Centrului 11, Brigada 1 Sofia (Colonelul Nedelkof) a înaintat fără întârziere spre Turtukaia, ajungând la ora 1,30 după amiază în fața Liniei a II-a de Rezistență a Cetății de la colțul sud-estic al Pădurii Bobla, în stânga (răsăritul) șoselei Daidir. Aci brigada a fost oprită de Batalionul II/84 comandat de Maiorul Protopopescu Victor, sosit la ora 12 în cetate și băgat în pripă pe linia de foc.

Brigada Nedelkof continuând atacul și amenințând cu înconjurarea flancului stâng al acestui batalion, Comandantul Cetății i-a trimis în ajutor Batalionul I/74 sub comanda Căpitanului Dimitrie-vici. Acest batalion s'a desfășurat în spa-tele și în stânga Batalionului II/84, având compania 3/74 comandată de Locot. Stoica pe stânga șoselei Daidir și întrecând mult stânga Batalionului II/84.

În această împrejurare Locotenentul Stoica și-a desfășurat și și-a condus compania sub focul inamic cu un așa avânt și într'o ordine atât de frumoasă, încât a câștigat admirația tuturilor cari l-au văzut, și a ridicat moralul soldaților și ofițerilor cari se retrăgeau risipiți de pe Linia Centrelor 9, 10 și 11. Unul dintre acești ofițeri mi-a comunicat că a simțit o mare ușurare sufletească atunci când a văzut această companie care înainta în luptă ca la manevre, și s'a simțit onorat și recunoscător

când prezentându-se Locotenentului Stoica spre a se pune sub ordinele lui, i-a dat comanda unui ploton din compania sa.

Acest brav ofițer își conducea compania stând în picioare pe linia de trăgători pe care o parcurgea de la un capăt la altul încurajând pe soldați, ca și când ar fi făcut războiul de mult timp.

Din nenorocire acest brav ofițer a fost grav rănit în timpul acestei lupte și a fost evacuat în țară, unde a murit.

Îată și un ofițer care bagă în luptă unitatea sa în condițiuni splendide în atac în câmp deschis și contra unui inamic cu totul superior, dând în același timp dovadă de vitejie personală chiar din prima zi a botezului de foc și sânge, vitejie care s'a resfrânt și asupra unității sale care s'a prezentat în condițiuni splendide în luptă.

13) **Maiorul Stănescu Ioan**, Comandantul Batalionului II/34.

Ofițerii Regimentului 34 Infanterie vorbeau cu mult respect de modul cum Maiorul Stănescu Ioan în lipsa Comandantului Regimentului care a sosit în urmă cu Batalionul III/34, a băgat și a condus în luptă în după-amiaza zilei de 23 August Batalioanele I și II ale acestui regiment recunoscând că prin vigilența și prevederea acestui neobosit și modest ofițer Regimentul 34 Infanterie a primit botezul de foc și sânge în condițiuni remarcabile; și tot prin stăruința sa acest regiment a putut să fie reconstituit în noaptea de 23-24 August chiar pe câmpul de luptă, spre a putea lua parte la lupta de a doua zi.

14) **Sublocotenentii activi Alexandru Ionescu-Lungu și Dumitrescu Mircea, Plotonierul Luca Stanciu și Sergenții Ghebac Antonescu și Petreanu**, comandanți de plotoane în Batalionul II/2 Gr

Acest batalion a sosit la Turtukaia în seara de 23 August și a fost distribuit chiar în acea seară grupului de unități care a luptat în după amiază de 23 August pe Linia II de Rezistență a Cetății în preajma Șoselei Daidir.

Ne fiind bine informat de către comandanții unităților pe lângă care fusese alipit asupra situației de pe câmpul de luptă, batalionul a bivouacat în ordine strânsă pe un platou șes și descoperit, care se găsisse în ajun sub focul Bulgarilor cari ocupaseră o margine de porumb aflat la o depărtare numai de 700 m.

A doua zi de dimineață, când abia s'a luminat de ziuă și când parte din ofițerii batalionului erau chemați la ordine, Bulgarii cari au reocupat în timpul nopții marginea lanului de porumb, de care am vorbit mai sus, și de unde fuseseră respinși de cu seară, au deschis focul asupra batalionului, care în mare parte s'a risipit și s'a refugiat într'un lan de porumb care se află în spatele batalionului.

În această împrejurare comandanții de plotoane numiți mai sus păstrându-și sângele rece, au ținut plotoanele lor în mână, le-au desfășurat pe loc în trăgători culcați, au pornit la atacul marginii de porumb din fața lor și din care

trăgeau Bulgarii, și la care au ajuns dintr'un salt, au respins pe Bulgarii și au înaintat prin porumb până la artileria lor.

În cursul acestui fulgerător atac-asalt au căzut răniți Sublocotenentul Alexandru Ionescu-Lungu, de o grenadă, Sublocot. Dumitrescu Mircea, de glonț de armă, ambii din Compania 5/2 gr., precum și Sergentul Ghebac din Compania 6/2 gr., tot de glonț de armă.

La înapoarea din captivitate am întâlnit pe Sergentul Ghebac împreună cu mai mulți ostași din plotonul său. Avea piciorul stâng tăiat din șold. Soldații vorbeau cu mult respect și admirație de dânsul. Unul din ei mi-au spus:

„Ca un vârtej ne-a dus până la porumb unde a căzut rănit; și dacă a căzut dânsul, ne-am risipit și noi“.

Îată cum povestește acest viteaz ostaș lupta la care a luat parte:

„Ofițerii erau la recunoaștere. Așa ne-au surprins focurile. Batalionul a fugit înapoi. Eu cu plotonul am stat pe loc; am trecut cu el în linie în stânga șoselei; apoi fiindcă infanteria se retrăgea dinainte, am dat să înaintez ca să-i încurajez; am înaintat spre porumbul de unde se trăgeau focurile; aci m'au ajuns din urmă Compania 5/2 gr. desfășurată cu Sergentul Petreanu și Plotonierul Luca Stanciu; am înaintat mai departe și am căzut rănit; am fost ajuns din nou din urmă de Compania 5/2 gr., dar s'a retras și nu a mai venit; a urmat foc de artilerie asupra mea de ambele părți, dar nu ne-a rănit; eram acolo vreo 11 răniți.

Pe la ora 1 d. a. a venit o linie slabă de trăgători bulgari urmată de patrulare; unele din acestea ne înțeapa ca să ne omoare; altele ne lăsa în pace; până seara nu a trecut infanteria bulgară în număr mare și strânsă pe acolo pe unde eram eu.

„Pe la un timp a venit un soldat bulgar la mine și văzându-mă că sunt viu, a voit să-mi bage baioneta în gură; eu am apucat baioneta cu amândouă mâinile și m'am opus; el tot încercând să-mi bage baioneta în gură, mi-a făcut înțepăturile astea (vre-o 7) de le vedeți pe față, pe gât și pe piept. Văzând el că nu poate să-mi bage baioneta în gură, a smucit odată arma și apoi mi-a înfipt-o în deșert. Crezând că m'a omorât, m'a lăsat.

„Când a smucit arma era să-mi retez degetele care vedeți că sunt curmate puțin. Nemilos neam de oameni!

„Celelalte plotoane și companii am aflat dela soldați că au luptat în altă parte.

— Splendida comunicare a unui ostaș viteaz. Am redat-o vorbă cu vorbă, așa cum mi-a făcut-o; și am găsit că nu-i pot face altă punctuație decât acelea punct și virgulă care întretaie o povestire de un om energic care vorbește puțin. Liniștea și demnitatea cu care mi-a povestit acțiunea sa în luptele dela Turtukaia, mi-a impus respect și admirație. Cuvintele de laudă cu care era înconjurat în cercul său de camarazi îl arăta ca pe un luptător de primul ordin. Este țaran din Nordul Moldovei.

15. **Colonelul Grigorescu**, comandantul regimentului 5 Obuziere.

În capul de pod Turtukaia s'a găsit încă înainte de începerea războiului Divizionul I din Regimentul 5 Obuziere.

După începerea luptelor a sosit în capul de Pod și Divizionul II din acest regiment împreună cu colonelul Grigorescu, comandantul regimentului.

Sosit în Turtukaia în seara de 22 August în ajunul atacului celui mare dat de Bulgari asupra cetății, Divizionul II a fost destinat Sectorului I care i-a dat ordin să ocupe poziție în spatele centrelor 4 și 5, ceea ce și făcut în noaptea de 22—23 August.

A doua zi Bulgarii pronunțând un atac puternic asupra Sectorului II, comandantul cetății a dat ordin ca divizionul să se ducă în ajutorul acestui sector.

Divizionul punându-se în marș spre Centrul 2 a fost văzut din balonul captiv, și artileria bulgară l-a luat în primire spre a-i opri mersul. Cum divizionul urma o șosea prin pădure și deci nu putea să evite în mersul său focul artileriei inamice, s'a oprit spre a aștepta încetarea focului. Colonelul Grigorescu, care se afla în urma divizionului, văzând oprirea divizionului și ezitarea ofițerilor de a continua drumul și auzind că lupta se dă din ce în ce mai puternică pe frontul Sectorului II, a trecut în fruntea divizionului, a comandat „după mine“ și divizionul și-a continuat drumul.

Este drept că divizionul nu a fost lovit de niciun proiectil în cursul drumului, dar gestul comandantului a impresionat adânc ofițerii și trupa care după sosirea înapoia Centrului 8 au pus în baterie fără ezitare și au adus un ajutor eficace infanteriei de acolo.

După retragerea din Sectorul II tot colonelul Grigorescu aducându-și aminte că bateriile părăsiseră pe poziție câțiva soldați răniți, s'a înapoiat împreună cu ofițerul adjutant și cu un cheson spre a-i ridica, deși erau expuși focurilor infanteriei bulgare care se apropiaseră mai mult de locul unde bateriile ocupaseră poziție.

În după amiaza zilei de 24 August, când și linia II de rezistență a Cetății a căzut în mâna inamicului, colonelul Grigorescu a adunat toate bateriile, și cu câteva unități de infanterie a organizat o ultimă rezistență la așa zisul redut în marginea orașului Turtukaia, unde a continuat lupta.

Aci primind ordin să înceteze focul, deoarece Cetatea a capitulat, colonelul Grigorescu a răspuns că nu va înceta focul decât după ce va trage toate munițiunile, ceea ce și făcut.

16. Locotenentul activ Tomița Constantinescu, comandantul Bateriei 3/3 artilerie.

După luptele susținute pe linia înaintată, pe linia centrelor, precum și pe linia II de rezistență a cetății, artileria mobilă s'a retras după cum am spus mai sus la marginea orașului Turtukaia, unde împreună cu câteva unități de infanterie conduse de câțiva ofițeri inimoși, a organizat un așa zis redut de ultimă rezistență a cetății sub comanda colonelului Grigorescu, comandantul regimentului 5 obuziere.

După terminarea tuturor proiectilelor colonelul Grigorescu a ordonat părăsi-

rea bateriilor și retragerea. De fapt nu a putut să pronunțe cuvintele de părăsire a bateriilor și de retragere, ci a făcut numai un semn de retragere cu capul.

În această situație Locotenentul Tomița Constantinescu care își condusese bateria în tot timpul luptelor cu multă ardoare și înfruntând toate pericolele, nevoind să-și părăsească bateria pe care i-o încredințase țara, nici în clipa supremă, a oprit un plotonier și cu câțiva soldați de infanterie și împreună cu servanții bateriei au continuat să tragă cu puști și cu revolvere până când Bulgarii au intrat în baterie și i-a omorât pe toți în luptă la baionetă, nevoind să se predea.

Acest fapt de eroism și de dragoste de tun al Locotentului Tomița Constantinescu a impresionat atât de mult pe Bulgari în cât foarte adesea aceștia au fost auziți, atât imediat după luptă, cât și mai târziu în urmă, întrebând: „cine a fost, mă, ofițerul tânăr care a tras cu bateria până când ai noștri au intrat în baterie și nici atunci nu a voit să se predea, și a fost omorât cu baioneta?”

Locot. Tomița Constantinescu a fost fiul generalului de artilerie Toma Constantinescu. Familia sa se poate mândri de modul eroic cu care fiul lor și-a făcut datoria către țară; și aceasta să le fie o mângâiere pentru pierderea pe care au suferit-o.

S'ar putea crede și zice că moartea acestui viteaz ostaș nu a adus nici un folos țării. Lucrul nu trebuie însă să fie privit superficial și materialistic, ci trebuie să se știe că prin acest fel de acte de mândrie și de sacrificiu ale fiilor lor popoarele se ridică în fața lor înșile și a lumii.

17. Unii ofițeri cred că ofițerul tânăr despre care Bulgarii spuneau că a fost omorât în baterie în lupta cu baioneta ar fi fost locotenentul Feraru, comandantul bateriei de tunuri de asediu de 105 m/m care ocupa poziție în spatele Centrului 11. Lucrul nu este exclus, deoarece acest ofițer nu a fost văzut de nimeni după retragerea trupelor de pe linia centrelor. Dar în acest caz se pune întrebarea, unde și în ce mod s'a sfârșit locotenentul Tomița Constantinescu, care se știe sigur că era în viață în momentul când trupa și ofițerii de artilerie dela așa zisul redut au părăsit bateriile, iar după aceasta nu s'a mai dat nici o luptă și nu a mai avut loc nici o acțiune în care acest ofițer să fi fost omorât. În plus că o continuare a luptei la marginea Turtukaiei, cu care ocazie să fi căzut în luptă locot. Tomița Constantinescu, este mai verosimilă.

18. Sublocotenentul de Rezervă Părvulescu Fulger, comandantul unei baterii de 75 m/m Md. bulgar capturată în 1913 la Ferdinandovo de Divizia noastră de cavalerie.

La început această baterie a ocupat poziție înapoia flancului drept al liniei înaintate Staro Selo dincolo de Balta Staro Selo.

Cu ocazia părăsirii acestei linii în noaptea de 21—22 August bateria a fost retrasă de comandantul său în întregime și cu grije, deși a fost înștiințat târziu, și deși bateria era trasă de

atelații de boi și bivoli mânați de civili bulgari și turci.

În zilele următoare bateria a luat parte la toate peripețiile luptelor în cuprinsul Capului de Pod, schimbând de poziție înainte și înapoi și trecând dintr'un sector în altul după necesitățile luptei, ca orice baterie atelată cu cai și comandată de ofițeri activi; și aceasta în timp ce majoritatea celorlalte baterii atelate la fel, adică cu boi și bivoli, fuseseră părăsite în pozițiile lor inițiale, sau fuseseră retrase la Turtukaia, unde au rămas în inactivitate.

Și când acțiunea de apărare a Cetății s'a redus la așa zisul redut dela marginea Turtukaiei, bateria sublocotenentului Părvulescu-Fulger s'a găsit și ea acolo alături de bateriile atelate cu cai.

Și în fine când rezistența de aci s'a terminat, sublocot. Părvulescu-Fulger a dat drumul civililor bulgari și turci mulțumindu-le pentru serviciul făcut, a luat închizătoarele tunurilor și le-a aruncat în Dunăre, iar el a trecut Dunărea înot spre a lua parte la luptele din țară.

Săvârșirea acestor fapte de către sublocot. Părvulescu-Fulger constituie pentru dânsul un real titlu de mândrie, iar pentru ceilalți ofițeri cari nu și-au putut retrage bateriile un serios semn de întrebare.

19. Locotenentul Ioachimovici, comandant de pluton în compania 12/36.

Când ultima rezistență a cetății s'a sfârșit și cetatea s'a predat, nevoind să cadă prizonier în mâinile Bulgarilor s'a sinucis pe malul Dunării.

20. Sublocotenentul de rezervă Curtovici, ofițer în grupul de comandă al Divizionului II/5 obuziere.

După ce rezistența dela redut a fost terminată și s'a dat ordin de părăsirea bateriilor, nevoind să-și părăsească tunurile și să cadă prizonier, s'a sinucis spunând: Nici tunurile nu le pot părăsi și nici viu în mâinile Bulgarilor nu voesc să ajung“. A fost văzut și auzit când s'a sinucis și a spus aceste cuvinte de către sergentul Nichifor Dumitru de fel din Ploești strada Tudor Vladimirescu, agent de legătură în grupul de comandă, al Divizionului II/5 obuziere, care mi-a comunicat acest lucru.

21. Și Elevul tânăr termen redus Șenchea din regimentul 5 obuziere, se zice că deasemenea s'a sinucis în momentul când s'a dat ordin de părăsirea bateriilor la redut, dar fără ca cineva să-l fi văzut și să-mi fi comunicat acest lucru în mod precis.

22. Sublocotenentul activ Videscu Constantin, comandant de pluton în Compania 1/80.

Centrul 11 și anexele din stânga sa găsindu-se sub amenințarea iminentă a atacului Brigadei 1 Sofia, Maiorul Popilian, comandantul Batalionului III/76 și al subcentrului centrelor 10 și 11, cerând ajutor spre a putea face față acestui atac, c-tul cetății i-a trimes ca întărire batalionul I/80 sub comanda lt. colonelului Ignat Emanuel.

Acest batalion sosind în apropierea postului de comandă al maiorului Popilian, acesta a cerut comandantului batalionului să trimeată 2 companii în

ajutorul Centrului 10, iar 2 companii în ajutorul Centrului 11.

Din aceste din urmă două companii însă nu a isbutit să ajungă în centru cu plutonul său decât sublocot. Videscu Constantin care a și căzut mort după sosirea în centru; iar restul companiilor a rămas mult înapoi fiind oprite de focul de baraj care se trăgea în spatele centrului.

Astfel sublocot. Videscu Constantin a săvârșit un fapt de bravură remarcabilă străbătând tragerea de baraj inamică, și înaintând spre Centrul 11, asupra căruia în acel timp se trăgea un puternic foc de artilerie, mitraliere și puști.

23. Locotenentul activ Popescu Niță, comandantul companiei 7/80.

Această companie sosind la Turtukaia în după-amiaza zilei de 23 August răslețită de batolionul său, a primit însărcinarea de a ocupa tranșeele liniei a II-a de rezistență a Capului de Pod în preajma șoselei Remiza No. 2.

Acțiunea nepetrecându-se nicio acțiune de luptă, și locot. Popescu Niță auzind că se dă luptă mare înspre șoseaua Daidir, unde Brigada colonel Nedelkof împingea să-și facă drum spre Turtukaia, și-a luat compania și a pornit din proprie inițiativă într'acolo. Fiind însă spre seară și lupta încetând, ofițerul s'a înapoiat la locul de unde plecase.

A doua zi, 24 August, ofițerul văzând iarăși că în fața sa nu se prezintă inamicul, și că lupta se desfășoară tot înspre șoseaua Daidir, a plecat din nou în acea direcție. De data aceasta a sosit pe câmpul de luptă tocmai în momentul când trupele noastre de acolo se retrăgeau și aveau nevoie de ajutor. În fața acestei situații locot. Popescu Niță nu a ezitat, a desfășurat compania și a băgat-o în luptă continuând atacul început de trupele care se retrăgeau, dându-le astfel răgaz ca să se refacă pentru a reveni din nou la atac.

În această luptă locot. Popescu Niță a fost grav rănit și evacuat în țară, unde a murit.

Și astfel, față de unele unități care păraseau câmpul de luptă în mod nejustificat, avem exemplul unui comandant de unitate, care văzând că stă degeaba pe un front inactiv, „merge, — așa cum se zice în termeni ostășești, — la glasul tunului”, cu unitatea sa, și ia parte fără să ezite, la luptă.

Negreșit locot. Popescu Niță, părând fără ordin, sau autorizare, poziția care i se încredințase, a făcut o greșală; dar faptul că s'a dus spre un câmp de luptă, îl spală de această greșală, și îl ridică în mod neîndoelnic din punct de vedere moral în așa măsură încât să fie trecut prin ostașii viteji, pentru fapta sa.

24. Locotenentul-Colonel activ Popescu Ioan, comandantul regimentului 79 Infanterie.

Acest regiment era compus din 4 batalioane.

Comandantul titular al regimentului luând comanda Sectorului II al Capului de Pod, lt.-col. Popescu Ioan a luat comanda regimentului.

În ziua de 23 August, ziua atacului celui mare dat de Bulgari asupra cetă-

ții, lt.-col. Popescu Ioan și-a avut postul de comandă în linia I de reculegere din spatele Centrului 8.

Sectorul II apărat de regimentul 79 Infanterie a fost atacat de întreaga divizie a 4-a Preslav în forță de 17 batalioane, sprijinite de majoritatea artileriei armatei atacatoare bulgare.

Atacul acestei divizii s'a produs: cu Brigada I Preslav (regimentele 7 Preslav și 31 Varna = 8 batalioane) asupra Centrelor 8 și 9, — cu brigada III Preslav (regimentul 19 Șumla și 48 infanterie = 7 batalioane) asupra dreptei Centrului 7, — și având regimentul 47 infanterie (2 batalioane) în rezervă de divizie la Denisler.

Sectorul II trebuia să aibă conform planului de rezistență al Capului de Pod, batalioanele I/79 și IV/79 în rezervă de regiment (de sector). În urma cărei împrejurări și din al cui ordin, nu se știe, atât batal. IV/79, cât și companiile 3/79 și 4/79 au fost distribuite pe companii, batalioanelor II/79 și III/79 care ocupau linia centrelor, care și acestea (batalioanele) le-a băgat în majoritate pe linia de foc, lăsând sectorul numai cu o rezervă de 2 companii de pușcași (1/79 și 2/79), care și acestea erau împrumutate Sectorului I, și se găseau pe drum de a veni, — precum și Compania de mitraliere Maxim a regimentului, — adică cu nici o rezervă, cu care să se fi putut da un contra-atac, să se fi întărit vre-o parte a frontului. sau să se fi oprit o pătrundere a inamicului în poziție.

După sosirea Companiei 1/79 din Sectorul I, regimentul a dispus de această companie în rezervă. Din compania 2/79 a locotenentului Hagiescu Corneliu ne sosind decât o mică parte regimentul a rămas să aibă în mod efectiv în rezervă numai o companie de pușcași și Compania de mitraliere Maxim.

În afară de aceasta batal. III/75, maior Negruți, trimis de Comandantul cetății în Sectorul II, în loc să fie primit cu atenție de comandantul sectorului și pus la dispoziția lt. colonelului Popescu în condițiuni de a putea să fie întrebuințat, a fost risipit în întregime în trăgători, mult în spatele frontului, și împins înainte spre linia Centrelor răs-pândiți ca făina orbului, ne mai putând să fie folosit la nimic.

Tot așa și batalioanele II și III/74, fiind trimise de Comandantul cetății pe șoseaua Daidir fără ca ele să știe unde și în ce scop sunt trimise și ce situație vor găsi acolo unde vor ajunge, — și fără ca sectorul să știe unde aceste batalioane se găsesc, nici ele nu au folosit aproape la nimic.

Astfel fiind lt. col. Popescu Ioan, comandantul regimentului a rămas să

facă față situației numai cu compania 1/79 și cu compania de mitraliere Maxim 79.

Ce putea să facă regimentul cu această rezervă în fața atacului a 17 batalioane?

Când a simțit că Bulgarii împing să pătrundă în cetate pe valea dintre Centrele 8 și 9, lt. col. Popescu a dat ordin companiei 15/79 care nu avea decât 100 de oameni, și aceștia dispenșați, cu o lună de instrucție, să întărească acea parte a frontului, dar a fost spulberat înainte de a ajunge la țintă.

Iar când a văzut că Centrul 8 este gata să cadă, a cerut comandantului sectorului să-i trimească o unitate sosită în ajutor spre a contra-ataca, dar i s'a răspuns că nu are la dispoziție o astfel de unitate, și să contra-atace cu ce are.

Dând ordin companiei 1/79 să contra-atace fiind sprijinită de compania de mitraliere, aceste două unități nu au putut decât să înseleze o linie de oprire care și aceia a fost spulberată cât ai clipi din ochi, de către unitățile bulgare care pătrunseseră pe la dreapta și pe la stânga Centrului 8, — și au început să se retragă.

Și acum începe tragedia acestui brav comandant care vedea cum o să fie înecat de valurile de atac bulgare care începeau să înainteze pe platoul din fața liniilor de reculegere.

În acest timp sublocot. Lixeanu Nedelcu rezista încă în Centrul 8, deoarece batalionul din regimentul 7 Preslav, care primise ordin să-l atace din spate, nu avea încă spațiul protejat îndestulător spre a-și putea desăvârși mișcarea. Și lt. colonelul Popescu își dedea seama bine de acest lucru, întrucât nu vedea apărând Bulgarii din Centrul 8, ci numai depe flancurile lui.

Un contra-atac ar fi prins pe Bulgari în situație destul de critică de ocupare a terenului și de organizare a unităților din cauza marilor pierderi pe care le suferiseră. Dar cu ce putea să fie dat?

Atunci lt.-col. Popescu cu revolverul în mână și cu marea lui autoritate morală reușește să oprească unitățile care se retrăgeau răslețite, și ocupă cu ele linia de reculegere din marginea pădurii; se duce apoi în pădure ca să adune oameni spre a-i duce să întărească linia de foc pe care o înfiripase pe marginea pădurii.

În acest timp este grav rănit și evacuat.

La plecare a spus ofițerilor: „Luptați, nu vă lăsați să vă facă de rușine Bulgarii”, vorbe pe care obișnuia să le spună de când începuseră ostilitățile și pe care le-a rostit încontinuu în acea zi.

Nu vărsați lacrimi pe mormintele eroilor, ci mai curând slăviții în cântece așa ca faima numelui lor să rămână un ecou prin legenda veacurilor.

REGINA MARIA.

Din Cadrilaterul pierdut.
BISERICA „STELLA MARIS“ DELA BALCIC.

Inima mea să fie adusă și așezată în „Stella Maris“ biserica ce am clădit-o la marginea mării. Cu trupul voi odihni la Curtea de Argeș, lângă iubitul meu soț, Regele Ferdinand, dar doresc ca inima Mea să fie așezată sub lespezile bisericei ce am clădit-o.

In decursul unei lungi vieți, atâția au venit la inima mea, în cât moartă chiar, aş dori să mai poată veni la ea, dealungul potecii cu crini ce mi-a fost mândria și bucuria. *Din testamentul Reginei Maria.*